

UiT Norges arktiske universitet

Det juridiske fakultet

Kyststatens adgang etter havretten til å håndheve egen lovgivning i den eksklusive økonomiske sonen.

Ingrid Nikolaisen

Liten masteroppgave i rettsvitenskap, JUR-3902, høsten 2020

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Predisering og avgrensning.....	2
1.2	Metode.....	3
1.3	Veien videre.....	5
2	Den eksklusive økonomiske sone	7
2.1	UNCLOS og EEZ.....	7
2.2	Kyststatens rettigheter og plikter i sonen	9
2.3	Andre staters rettigheter og plikter i sonen.....	14
2.4	Gjenværende rettigheter	17
3	Kyststatens adgang til å håndheve egen lovgivning.....	20
3.1	Håndhevelsesjurisdiksjon	20
3.2	Kyststatens håndhevingsadgang	21
3.2.1	Kyststatens rettigheter, jurisdiksjon og plikter.....	21
3.2.2	Håndhevelse av kyststatens lover og forskrifter	23
3.3	Kunstige øyer, innretninger og anlegg	25
3.4	Håndhevelsesadgang ved forurensning	26
3.5	Håndhevelsesadgang på delen av kontinentalsokkelen som overlapper med EEZ ...	30
4	Særlig relevant rettspraksis og rådgivende uttalelser	35
4.1	Saiga-saken.....	35
4.2	Virginia G-saken.....	37
4.2.1	SRFC Advisory Opinion	39
4.3	Norstar-saken.....	39
4.4	San Padre Pio-saken	41
5	Yttergrensen for kyststatens håndhevingsmyndighet.....	46
6	Kildeliste	56

1 Innledning

Et utenlandsk fartøy seiler inn i en annen stats eksklusive økonomiske sone, i den hensikt å bistå fartøy av egen nasjonalitet med drivstoff. Kyststaten håndhever av den grunn sin lovgivning overfor det utenlandske fartøyet, og argumenterer for at det ikke foreligger tillatelse for en slik aktivitet. Flaggstaten på sin side påberoper seg havets friheter, herunder navigasjonsfriheten, samt flaggstatsjurisdiksjon på eget skip.

Det foreligger dermed en reell rettighetskonflikt innenfor en stats økonomiske sone.

Innholdet er inspirert av «San Padre Pio»-saken¹ mellom Sveits og Nigeria, som per dags dato² behandles av Den internasjonale havrettsdomstolen (International Tribunal for the Law of the Sea). Tvisten er bare ett av flere eksempler på hvordan rettighetskonflikter i den økonomiske sonen kan oppstå, og viser aktualiteten til spørsmål om hvor langt kyststaten kan gå ved å håndheve nasjonal lovgivning. Denne saken vil det redegjøres for senere i oppgaven.

Med en «kyststat» menes for øvrig den staten «from whose coast or baselines the breadth of the territorial sea is measured».³ Med «flaggstat» menes derimot den stat der et fartøy har sin nasjonalitet. Hvor fartøyet har sin nasjonalitet avhenger av hvor fartøyet er registrert eller fører flagget til.⁴

Med et rettssubjekt taler man i første omgang om dem som kan hevde rettigheter og pådra seg forpliktelser i henhold til rettsreglene i et rettssystem.⁵ Innenfor folkeretten kan både stater, internasjonale organisasjoner og individer fungere som rettssubjekter i større eller mer begrenset grad.⁶ I denne oppgaven vil det bli sett på de tilfeller hvor *statene* opptrer som rettssubjekter. Utgangspunktet er at alle stater er suverene og er ikke underkastet noen annen stats vilje.⁷ Suvereniteten kan ses i lys av folkerettslige prinsipper som omhandler staters rett til å utøve jurisdiksjon ved å kontrollere adferd og håndheve sine reguleringer.

¹ The M/T «San Padre Pio» (No. 27) Case (Switzerland v. Nigeria), Order, 6 July 2019

² Per 3. desember 2020

³ Walker (2012) s. 131. (Grunnlinjene blir bestemt i samsvar med UNCLOS artikkel 5-7, 9-10 og 47)

⁴ UNCLOS artikkel 91 (1) gir uttrykk for at «Ships have the nationality of the State whose flag they are entitled to fly»

⁵ Ruud og Ulfstein (2018) s. 104

⁶ Op. cit. s. 104-106

⁷ Op. cit. s. 21

Statenes myndighetsutøvelse på havet reguleres av havretten, som gir føringer for hvordan og hvem havområdene kan benyttes og forvaltes av. Hver enkelt stats adgang til å håndheve sine nasjonale reguleringer er ofte oppe til vurdering i tvister relatert til andre stater. I slike tilfeller vil folkerettslige prinsipper for jurisdiksjon være retningsgivende, da de gir uttrykk for hvordan myndigheten mellom statene er fordelt. Havretten er essensiell, både for den materielle retten og for utviklingen av folkeretten.⁸

Opgavens tema er en redegjørelse for den eksklusive økonomiske sonen (Exclusive Economic Zone, heretter EEZ) utenfor grunnlinja, samt kyststatens myndighet i denne. Mer presist er det kyststatens adgang til å håndheve egen lovgivning i sonen som skal drøftes i oppgaven.

Hvordan kyststaten og andre stater skal forholde seg til den aktuelle sonen er regulert av bestemmelsene i The United Nation Convention on the Law of the Sea (heretter UNCLOS). Det er i tilfeller hvor det foreligger et påstått brudd på konvensjonens bestemmelser om utnyttelse og bevaring av ressursene i sonen, at spørsmålet om kyststatens håndhevingsadgang blir relevant. Det samme gjelder i de tilfeller staten på forhånd må benytte seg av sin regulering- og håndhevelsesmyndighet, for å unngå at et potensielt brudd oppstår.

1.1 Presisering og avgrensning

Det presiseres at temaet i denne oppgaven skal belyses fra et nøytralt kyststatsperspektiv. Da det stiller seg ulikt for hvilke rettigheter og plikter som foreligger mellom statene gjennom bilaterale avtaler, er det hensiktsmessig at oppgaven forholder seg til det mer generelle plan.

Opgaven er begrenset til ikke å ta for seg hver av de maritime sonene utenfor kysten. Problemstillingen er begrenset til å kun omfatte den økonomiske sonen og den del av kontinentalsokkelen som overlapper med denne.

Opgaven kommer bare delvis til se på UNCLOS artikkel 111 om rett til uavbrutt forfølgelse («hot pursuit»). Håndheving utenfor territorialfarvannet i forhold til overtredelser som har funnet sted i territorialfarvannet behandles ikke. Bestemmelsen vil likevel bli brukt som

⁸ Wolfe (2002) s. 141

argument ved drøftelsen av håndhevingsfullmakt i forhold til overtredelser begått i den eksklusive økonomiske sonen

Oppgaven skal som nevnt gjøre rede for kyststatens adgang til å håndheve nasjonal lovgivning i den økonomiske sonen, og vil underveis forholde seg til overflaten av problemstillingen. Oppgaven vil derfor ikke gå dypt inn i de enkelte scenario, slik som for eksempel kyststatens håndhevelsesadgang i fiskeritilfeller, men det vil likevel bli brukt ulike eksempler for å gi et bilde av den generelle håndhevingen av nasjonal lovgivning i tvistetilfeller.

1.2 Metode

Oppgavens tema og problemstilling faller innenfor det folkerettslige rettsområdet havrett. Problemstillingen som tas opp er av folkerettslig karakter, og det vil derfor benyttes folkerettslig juridisk metode for å besvare disse. Folkeretten er definert av *Torkel Opsahl* som «rettsregler som er bindende for statene i deres innbyrdes forhold, og bindende for FN og andre internasjonale rettssubjekter».⁹ Metoden er de prinsipper som styrer hvordan internasjonale rettsspørsmål skal løses.¹⁰

Folkeretten skal som utgangspunkt fungere som et mellomstatlig, ikke overstatlig rettssystem.¹¹ Det betyr at folkeretten skal fungere som et samarbeidende system statene imellom, og ikke som et system som skal regulere og overkjøre statene.

Innenfor folkeretten er flere metoder anvendelige, mens oppgaven kommer til å benytte en revidert positivistisk variant. Denne varianten er bygd opp av en rekke teorier som beskriver loven slik den er. Ved anvendelsen og tolkningen av gjeldende rett er flere av de verktøyene som blir benyttet utviklet gjennom den positivistiske tradisjonen. Den positivistiske siden av metoden fremhever at folkeretten består av regler som statene er blitt enige om gjennom rettslig bindende avtaler eller gjennom annet samtykke, og at disse reglene gir uttrykk for statens frie vilje¹².

⁹ Ruud og Ulfstein (2018) s. 18

¹⁰ Ruud og Ulfstein (2011), s. 66

¹¹ Ruud og Ulfstein (2018) s. 21

¹² Op. cit.

Ved problemstillinger vedrørende folkerettslige spørsmål anvendes folkerettslige rettskilder som oppstilt i artikkel 38 i ICJ-statuttene.¹³ ICJ-statuttene gir uttrykk for folkerettslig sedvanerett¹⁴. Denne oppgaven kommer ikke til å se nærmere på internasjonal sedvanerett eller alminnelige rettsprinsipper – to av primærkildene nevnt i bestemmelsen – men kommer til å konsentrere seg om avtaletolkning.

Her gjelder det et grunnleggende rettsprinsipp om at avtaler skal holdes (*pacta sunt servanda*). Prinsippet framkommer blant annet av Wien-konvensjonen om traktatretten (VCLT)¹⁵ artikkel 26. Per dags dato¹⁶ har ikke samtlige stater tiltrådt konvensjonen, men noen av bestemmelsene i avtalen gir uttrykk for etablert sedvanerett, og er dermed bindende for de stater som ikke har tiltrådt den.¹⁷

Konvensjonen er derfor den mest sentrale kilden for å besvare problemstillingen oppgaven reiser. Det gjøres oppmerksom på at UNCLOS består av seks ulike språkversjoner¹⁸, men kun den engelskspråklige versjonen vil bli benyttet her da forfatteren ikke behersker de øvrige språk som UNCLOS offisielt foreligger på.

Wien-konvensjonen om traktatsretten gir føringer for hvordan traktater og konvensjoner skal tolkes, og disse skal som hovedregel tolkes «in good faith in accordance with ordinary meaning to be given to the terms of the treaty in their context and in the lights of its object and purpose».¹⁹ Tolkning av havrettskonvensjonen vil i denne oppgaven derfor bli gjort på tilsvarende måte.

Ved tolkningen vil det ses til kommentarene til konvensjonen, da disse er retningsgivende for hva lovgiver og partene har ment ved utformingen av bestemmelsene.

Videre vil den internasjonale havrettsdomstolen (The International Tribunal for the Law of the Sea, heretter ITLOS) ha stor autoritet.²⁰ Domstolen bidrar til å avgjøre spørsmål vedrørende anvendelsen og tolkningen av konvensjonens del V om den eksklusive

¹³ Statute for the International Court of Justice (ICJ-statuttene), 26. juni 1945

¹⁴ Ruud og Ulfstein (2011) s. 86

¹⁵ The Vienna Convention on the Law of Treaties (VCLT), 23 mai 1969

¹⁶ Per 3. desember 2020

¹⁷ Ruud og Ulfstein (2011) s. 86

¹⁸ Jf. UNCLOS artikkel 320

¹⁹ VCLT artikkel 31

²⁰ Ruud, Ulfstein og Fauchald (1997) s. 29

økonomiske sonen.²¹ Det bemerkes at domstolens avgjørelse kun er bindende for de aktuelle partene. Likevel vil domstolen forholde seg på tilsvarende måte dersom det oppstår en liknende tvist i ettertid, for å oppfylle partenes behov for forutberegnelighet.

I hvilken grad avgjørelsene fra ITLOS vil få betydning, avhenger blant annet av flertallets synspunkter sett opp mot mindretallets synspunkter²², herunder hvor grundig synspunktene er argumentert for og hvor avgjørende de er for domsavsigelsen. Det vil videre være av betydning hvorvidt avgjørelsen er truffet under dissens eller ikke, samt om det har vært reist kritikk mot denne i ettertid. I tillegg vil særavtømm gitt av enkelte dommere ha mindre vekt enn selve flertallsvotumet.

I UNCLOS vedlegg VII artikkel 1 er det gitt uttrykk for at tvister som oppstår på bakgrunn av bestemmelsene i konvensjonen, kan løses ved voldgift.²³ Når det kommer til rettslige og administrative forhold, er det enighet mellom The Permanent Court of Arbitration (heretter PCA) og ITLOS om å samarbeide for å komme fram til fredelige løsninger i internasjonale tvister som omhandler havretten.²⁴ Avgjørelser truffet av voldgiftsdomstolen vil være rettslig bindende overfor de aktuelle parter på lik linje som rettsavgjørelser fattet av ITLOS. Rettsavgjørelsene vil også være relevante kilder ved tolkningen av UNCLOS' bestemmelser.

Det finnes mye og omfattende litteratur på havrettens område. I oppgaven vil flere av disse bli brukt som støtte for ulike argumenter og diskusjoner. Det vil også bli brukt, sammen med andre relevante kilder, som et sekundært bidrag til den primære kilden. Det vil av den grunn vises til eksisterende litteratur i de tilfeller det vil være hensiktsmessig for oppgaven. Utvalget av litteratur erkjennes å kunne ha en slagside ved at det kun er valgt norsk- og engelskspråklige kilder.

1.3 Veien videre

I oppgavens andre del belyses forhistorien og vedtakelsen av UNCLOS og reglene om EEZ. Dette gjøres for å gi et bilde av bakgrunnen for hvorfor det ble viktig med en utvidelse av kyststatenes utnyttelsesområde i havet, og hvor vesentlig det var med et regelverk som kunne

²¹ UNCLOS, artikkel 287 og 288.

²² Ruud, Ulfstein og Fauchald (1997) s. 29.

²³ Jf. UNCLOS del XV.

²⁴ The Permanent Court of Arbitration (2020) s. 9 (6.2).

regulere nettopp dette området. Samtidig vil det redegjøres for de rettigheter og plikter som tilfaller kyststaten og andre stater når deres fartøy befinner seg i sonen. Redegjørelsen søker å gi en kort oversikt over de relevante bestemmelsene.

I tredje del tar oppgaven for seg hovedproblemstillingen for masteroppgaven, nettopp kyststatens adgang til å håndheve nasjonal lovgivning i EEZ. Her vil det bli gjort rede for hvilke tilfeller kyststaten kan benytte seg av en slik håndhevingsadgang, og hvor langt denne kan gå.

Relevant rettspraksis behandles særskilt i fjerde del, da det er i avgjørelsene fra forskjellige domstoler at avklaringene særlig kommer.

I oppgavens siste del skal trådene om i hvilken utstrekning kyststaten har adgang til å håndheve nasjonal lovgivning og hvor langt denne strekker seg samles.

2 Den eksklusive økonomiske sone

2.1 UNCLOS og EEZ

Først vil historikken bak dannelsen av UNCLOS og den eksklusive økonomiske sonen belyses. Det gjøres for å forstå bakgrunnen og formålet som ligger bak, som er et viktig element for den videre lesing. Videre skal det kort redegjøres for den økonomiske sonens beliggenhet utenfor kysten for å gi et bilde av hvordan de maritime sonene avgrenses. Det vil i tillegg nevnes kort om sonens rettsstilling, men som er tilegnet noe større plass senere i oppgaven. Denne delen vil derfor ikke gå i dybden av innholdet.

Allerede på det tidlige 1600-tallet ble det diskutert hvorvidt havet skulle anses som fritt mellom statene. Denne diskusjonen ble tatt opp i litteraturen, blant annet i Hugo Grotius' *Mare Liberum*.²⁵ Gjennom sitt verk ga han uttrykk for at havet ikke kunne hevdes eller besittes av noen, og at det skulle tas i bruk av alle og enhver. Denne tilnærmingen la grunnlaget for nåtidens prinsipp om «havets frihet». Prinsippet kommer blant annet til uttrykk i UNCLOS artikkel 87.

I årene etter andre verdenskrig begynte flere stater å vise interesse i å få en utvidet eksklusiv sone utenfor kysten. Behovet for å utnytte seg av ressursene som befant seg i havet, på havbunnen og i undergrunnen økte. I dette tidsrommet foregikk også avkolonialiseringen, og flere stater vokste fram og gjorde krav på sine rettigheter.²⁶ Også på bakgrunn av den teknologiske og økonomiske utviklingen som fant sted på denne tiden, ble det ansett nødvendig med et internasjonalt rammeverk for å regulere statenes rettigheter og plikter i de ulike havområdene. Et slikt rammeverk bidro ikke bare til å unngå konflikter mellom statene, men også til å ivareta det internasjonale samfunnets interesser.²⁷

På denne bakgrunn begynte FNs Folkerettskommisjon å utarbeide et utkast som inneholdt bestemmelser om folkeretten knyttet til havet. Utkastet la grunnlaget for den første havrettskonferansen i regi av FN, som fant sted i Genève i 1958. Det ble på bakgrunn av

²⁵ Ruud og Ulfstein (2011) s. 34.

²⁶ Benum (2015)

²⁷ Nærings- og fiskeridepartementet, Regjeringen.no.

konferansen utarbeidet flere konvensjoner, blant annet Konvensjonen om kontinentalsokkelen som trådte i kraft i 1964.

Det viste seg i ettertid at regelsettet ga utilstrekkelig avklaringer for sjøterritoriet og fiskerisonen. Dette bidro til å skape usikkerhet rundt statenes utnyttelse og forvaltning av naturressursene der. Disse uløste problemene ble tatt opp til videre behandling, både i et politisk og folkerettslig lys. I 1974 tok stormaktene til ordet om å få en utvidet eksklusiv økonomisk sone på 200 nautiske mil fra grunnlinjen.²⁸ Dette ble ansett som et kompromiss, da stormaktene ikke godtok en større utvidelse av territorialfarvannet. Til tross for enighet angående opprettelsen av sonen, var det flere spørsmål som ikke lot seg besvare med det første. Det skulle gå flere år før det forelå en endelig avtale.

Etter FNs generalforsamlings tredje møte, resulterte det i FNs havrettskonvensjon av 1982. For flere stater fikk denne endringen stor betydning for blant annet skipsfart, fiske og ikke minst utvinningen av olje. Endringen fikk også betydning for kyststatens adgang til å håndheve reguleringer på det aktuelle området og dens tilhørende ressurser.

Den eksklusive økonomiske sonen er havområdet som begynner utenfor kyststatens territorialfarvann²⁹ og som i utgangspunktet strekker seg 200 nautiske mil fra grunnlinjen.³⁰ Sonen avslutter ved åpent hav.³¹ Rettighetene og pliktene knyttet til den økonomiske sonen er nedfelt i UNCLOS kapittel V, men må også ses i lys av de øvrige bestemmelsene i konvensjonen. I motsetning til kontinentalsokkelen, må kyststaten påberope seg sonen for å etablere den.³² De aller fleste kyststater har påberopt seg sin egen 200-milssone.³³

Sonen er i UNCLOS definert som et område som befinner «beyond and adjacent to the territorial sea, subject to the specific legal regime established in this Part, under which the rights and jurisdiction of the coastal State and the rights and freedoms of other States are governed by the relevant provisions of this Convention.»³⁴

²⁸ Benum (2015)

²⁹ Jf. UNCLOS artikkel 57, jf. artikkel 55.

³⁰ Jf. UNCLOS artikkel 57

³¹ Jf. UNCLOS artikkel 86

³² Papastavridis (2014) s. 12.

³³ Tanaka (2019) s. 151.

³⁴ Jf. UNCLOS artikkel 55.

Bestemmelsen ordlyd forstås slik at den økonomiske sonen skal anses som et område uavhengig fra kyststatens territorialfarvann og det åpne hav, der det blir benyttet egne spesifikke regler for å regulere området. At den økonomiske sonen ikke er tilknyttet det åpne hav er eksplisitt gitt uttrykk for i konvensjonens del VII, hvor det i artikkel 86 er slått fast at med det åpne hav menes «all parts of the sea that are not included in the exclusive economic zone[...]».

2.2 Kyststatens rettigheter og plikter i sonen

Som hovedregel har kyststaten suverene og eksklusive rettigheter i og over den økonomiske sonen. Dette gjelder i havet, i luftrommet over, og på og i havbunnen.³⁵ Den økonomiske sonen er i dag folkerettslig avtalefestet, men er også gjennom praksis akseptert som folkerettslig sedvane.³⁶ Blant annet ble havrettskonvensjonens bestemmelser ansett som folkerettslig sedvane i saken *Libyan Arab Jamahiriya v. Malta*.³⁷ Saken omhandlet avgrensningen av kontinentalsokkelen som ligger mellom de to statene. Avgjørelsen er relevant da kontinentalsokkelen faller inn under ordlyden «of the seabed and its subsoil» i UNCLOS artikkel 56 nr. 1 (a).

Begge partene hadde i denne saken undertegnet Havrettskonvensjonen av 1982. Konvensjonen var ikke tredd i kraft og kunne dermed ikke anses som rettslig bindende. Partene var likevel enige om at tvisten skulle løses med bakgrunn i internasjonal sedvanerett, og la vekt på at noen av bestemmelsene i konvensjonen til en viss grad ga uttrykk for folkerettslig sedvane.³⁸ Konvensjonen var blitt ratifisert av overveldende mange stater, og domstolen så seg nødt til å vurdere bestemmelsene som bindende for partene.³⁹

Den eksklusive økonomiske sonen er spesielt interessant på grunn av dens balansering av kyststaten og andre staters rettigheter. Kyststaten har suverene rettigheter i den forstand at andre stater ikke kan engasjere seg i aktiviteter i sonen uten samtykke fra kyststaten.⁴⁰ Likevel følger det noen rettigheter også for andre stater, som vil bli gjort rede for fortløpende.

³⁵ Jf. UNCLOS artikkel 56 (1) (a).

³⁶ Ruud og Ulfstein (2018) s. 162.

³⁷ The International Court of Justice, *Libyan Arab Jamahiriya v. Malta*, Judgement 3 June 1985 (33)

³⁸ Op.cit. (26)

³⁹ Op.cit. (27)

⁴⁰ Tanaka (2019) s. 153.

Kyststaten kan som hovedregel ikke utøve sin jurisdiksjon over andre stater i den eksklusive økonomiske sonen.⁴¹ Unntakene vil bli gjort rede for under punkt 3-5 i oppgaven.

Begrepene *suverenitet* og *suverene rettigheter* må ikke forveksles. En kan si at en stat har suverene rettigheter i et område, men det betyr ikke at staten har suverenitet i området. Det må derfor skilles mellom å være uavhengig i et bestemt område og å ha uavhengige rettigheter i et område. Det kommer til å skilles mellom disse begrepene videre i oppgaven.

At en stat har suverenitet i et område innebærer at staten er uavhengig fra andre stater, både når det kommer til lovgivnings-, doms- og tvangsmyndighet overfor forhold som berører staten og statens borgere.⁴² Det er viktig å påpeke at kyststaten på sin side ikke har full suverenitet innenfor den eksklusive økonomiske sonen, slik som i territorialfarvannet hvor kyststaten har full suverenitet og jurisdiksjon.⁴³ Den økonomiske sonen er derfor ikke en del av kyststatens uavhengige territorium. Spørsmål angående kyststatens kompetanse til å håndheve nasjonal lovgivning kan dermed ikke avgjøres på bakgrunn av suvereniteten. Likevel er kyststaten tildelt suverene rettigheter i sonen, samt eksklusiv jurisdiksjon i enkelte tilfeller, noe det skal ses nærmere på i neste punkt.

Etter konvensjonen artikkel 56 (1) (a) har kyststaten:

«sovereign rights for the purpose of exploring and exploiting, conserving and managing the natural resources, whether living or non-living, of the waters superjacent to the seabed and of the seabed and its subsoil».

Med «natural resources» menes «the living organisms and nonliving matter in a five ocean area or space».⁴⁴ De suverene rettighetene omhandler også annen form for økonomisk utnyttelse, slik som blant annet produksjon av energi gjennom vann, vind eller havstrøm.⁴⁵ Det er utvilsomt at kyststaten har omfattende rettigheter i sonen, men eksklusiviteten av disse er begrenset mot økonomiske interesser. Av den grunn anses ikke sonen som en eksklusiv maritim sone, men som en eksklusiv økonomisk sone.

⁴¹ Rothwell og Stephens (2016) s. 87-88

⁴² Ruud og Ulfstein (2011) s. 21; Tanaka, (2019) s. 24.

⁴³ Jf. UNCLOS artikkel 2.

⁴⁴ Walker (2012) s. 254.

⁴⁵ Jf. UNCLOS artikkel 56 (1) (a).

Bestemmelsen i artikkel 56 inneholder kjernen i grunntanken om den eksklusive økonomiske sonen. Sett sammen med andre relevante bestemmelser, som det redegjøres for senere, skaper den et rettslig regime for rettsordningen fastsatt i artikkel 55.⁴⁶ I kommentarene til konvensjonen gis det uttrykk for at begrepet «sovereign rights» etter artikkel 56 må tillegges samme betydning som artikkel 77 om kontinentalsokkelen.⁴⁷ Det uttales i den relasjon at den ønsker å unngå å benytte et språk som regnet for tolkning, og for å sikre prinsippet om full frihet for det overliggende havet og luftrommet over.⁴⁸

At rettighetene anses som suverene trekker i retning av at kyststaten har herredømme over de naturressursene som befinner seg i området, og at det er kyststaten selv som bestemmer i hvilken grad området skal benyttes. Slik som bestemmelsen er utformet reises det ingen tvil om at de rettigheter kyststaten er tildelt omfatter alle nødvendige rettigheter i sammenheng med leting og utnyttelse av naturressursene.

Videre har kyststaten «jurisdiction as provided for in the relevant provisions of this Convention».⁴⁹ Med andre ord har kyststaten også jurisdiksjon i dette området, så lenge jurisdiksjonsutøvelsen utføres i samsvar med de relevante bestemmelsene som framkommer av konvensjonen, med hensyn til i) oppføring av kunstige øyer, installasjoner og strukturer i sonen, ii) vitenskapelig havforskning og iii) beskyttelse og bevaring av det marine miljø.⁵⁰

Begrepet «jurisdiksjon» anses å ha en noe smalere betydning enn «suverenitet». Statlig suverenitet forstås som statlig *enerett* eller *selvråderett*, herunder over for eksempel naturressursene. Begrepene må ikke forveksles, da en stat kan ha jurisdiksjon i et bestemt område selv om den ikke har suverenitet der.

Statlig jurisdiksjon omfatter en stats rettslige myndighet, lovgivende myndighet, domsmyndighet og forvaltende myndighet.⁵¹ Det skilles særlig mellom lovgivningsmyndighet

⁴⁶ Nordquist, *United Nations Convention on the Law of the Sea 1982: A Commentary* (heretter *A Commentary*), 1989, Part V, artikkel 56 (56.1), s. 525.

⁴⁷ Op. cit. (56.11 a).

⁴⁸ Op.cit. (56.1).

⁴⁹ UNCLOS artikkel 56 (1) (b).

⁵⁰ Op. cit. (i-iii)

⁵¹ Molenaar (1998) s. 75; Lowe (2007) s. 171.

og håndhevelsesmyndighet. For at staten skal kunne sikre etterlevelse av de lover og forskrifter som er vedtatt, må det foreligge håndhevelsesmyndighet.

Artikkel 56 nr. 1 bokstav b gir ikke uttrykk for at kyststaten har suverene rettigheter når det kommer til oppføringen av konstruksjoner, havforskning og miljøforvaltning, men jurisdiksjonsmyndighet over disse. Forskjellen ligger i at andre stater ikke nødvendigvis trenger samtykke fra kyststaten før de iverksetter og oppfyller egne rettigheter i sonen. Kyststaten er likevel gitt adgang til å kontrollere og utøve myndighet dersom det skulle være nødvendig.

At kyststaten er tildelt eksklusiv jurisdiksjon etter artikkel 56 (1) (b) forstås slik at kyststaten kan benytte seg av kontrollerende og regulerende tiltak. Jurisdiksjonen kan være personlig eller territoriell.⁵² Sistnevnte innebærer at kyststaten er tildelt eksklusiv lovgivnings- og håndhevelsesjurisdiksjon i det aktuelle geografiske området det er snakk om, når det gjelder undersøkelse og bevaring av levende og ikke-levende ressurser.

Kyststaten har også gitt andre rettigheter og plikter etter artikkel 56 nr. 1 bokstav c. Bestemmelsen er taus om hvilke rettigheter og plikter den tar sikte på å regulere, men det vises sannsynligvis blant annet til rettighetene som nytes i den tilstøtende sonen etter artikkel 33 og til retten til «hot pursuit» etter artikkel 111.⁵³

Etter UNCLOS artikkel 60 nr. 1 har kyststaten enerett når det kommer til oppføring og tillatelse til å oppføre, regulere, drifte og bruke kunstige øyer, installasjoner og strukturer i den eksklusive økonomiske sonen. Kyststaten har også «exclusive jurisdiction over such artificial islands, installations and structures, including jurisdiction with regard to customs, fiscal, health, safety and immigration laws and regulations».⁵⁴ Rettighetene og pliktene knyttet til slike øyer, innretninger og anlegg vil det bli gjort rede for senere i oppgaven.

Kyststaten har jurisdiksjon også når det kommer til vitenskapelig forskning. Med vitenskapelig forskning kan det være naturlig å tenke seg at alle slags typer for systematisk analyse, undersøkelse og prosesser som blir foretatt for å kunne kartlegge informasjon om et bestemt tema eller for en bestemt hensikt, vil falle innenfor begrepet. Forskning er ment å

⁵² Wolfe (2002) s. 98.

⁵³ Churchill og Lowe (1999) s. 169.

⁵⁴ Jf. UNCLOS artikkel 60 (2)

være kilde til å bevise eller gi svar på ulike teorier eller antakelser. Kyststaten er gitt jurisdiksjonsmyndighet for å regulere hvordan disse skal gjennomføres.

Konvensjonen gir likevel ingen definisjon av hva som inngår i «marine scientific research». I den uformelle forhandlingsteksten til konvensjonen fra 1976 ble det uttalt at «marine scientific research means any study or related experimental work designed to increase mankind's knowledge of the marine environment».⁵⁵ Denne definisjonen ble ikke tatt med i den ferdige forhandlingsteksten i 1977.⁵⁶

En omfattende regulering av havforskningen finnes i konvensjonens del XIII, blant annet i artikkel 246. Artikkel 56 nr. 1 bokstav b (ii) må således leses i lys av artikkel 246. Sistnevnte slår fast at det er kyststaten som har jurisdiksjonsmyndighet når det kommer til å regulere, tillate og drive vitenskapelig havforskning i sonen. Videre skal slik havforskning i sonen og på kontinentalsokkelen “be conducted with the consent of the coastal state”.⁵⁷ Et slikt samtykke skal gis i sammenheng med fredelige formål og for å øke vitenskapelig kunnskap om det marine miljø til gagn for hele menneskeheten.⁵⁸

Til slutt har kyststaten jurisdiksjon med hensyn til bevaring av det marine miljø. Det marine miljø forstås som de ytre omgivelsene som befinner seg i havområdet. Det kan være snakk om både menneskeligskapte og naturlige omgivelser. Begge anses å falle innenfor ordlyden. Det betyr at bestemmelsen omfatter beskyttelse og bevaring av alle de levende og ikke-levende ressursene, samt maritime virksomheter som befinner seg i sonen.

Det påpekes at kyststaten har en plikt til å ta hensyn til andre staters rettigheter og plikter i sonen. Artikkel 56 nr. 2 fastslår at kyststaten skal i utøvelsen av sine rettigheter og plikter «have due regard to the rights and duties of other States and shall act in a manner compatible with the provisions of this Convention». Ordlyden trekker i retning av at kyststaten ikke står helt fritt til å utøve sine rettigheter og plikter, men må begrense seg til hva som er forenelig, sett opp mot andre staters rettigheter og plikter. Relevant nasjonal lovgivning kan med andre ord ikke være i strid med andre staters rettigheter.

⁵⁵ United Nations, Publication text (2010) s. 6.

⁵⁶ Op. cit. s. 4-5.

⁵⁷ Jf. UNCLOS artikkel 246 (2).

⁵⁸ Op. cit. (3).

Artikkel 56 nr. 2 må anses som en kodifikasjon av prinsippet om at stater ikke skal misbruke de rettighetene de er tildelt. Prinsippet ble blant annet vektlagt i «*The North Atlantic Coast Fisheries*» Case mellom Storbritannia og USA.⁵⁹ Saken omhandlet tolkningen av en bestemt artikkel i en konvensjon fra 20.oktober 1818. Storbritannia og De forente stater ble enige om at amerikanske innbyggere skulle ha de samme rettighetene som britiske innbyggere til å delta i all type fising innenfor et bestemt område utenfor den britiske kystlinjen av Newfoundland og Labrador.

I saken var det spørsmål om England på en «rimelig» måte kunne regulere de fiskerettighetene som var nedfelt i konvensjonen, uten samtykke fra USA. Retten la til grunn at de privilegier som amerikanske borgere ble tildelt gjennom bestemmelsen var å anse som pliktene til gjestfrihet og medmenneskelighet som alle siviliserte nasjoner pålegger seg selv, og som igjen forventes av andre stater. Av relevans ble det uttalt at slike privilegier på bakgrunn av rimelighet ikke skal misbrukes.⁶⁰

2.3 Andre staters rettigheter og plikter i sonen

Til tross for at kyststaten har suverene rettigheter i sonen, er ikke andre staters rettigheter i sonen fraværende. Ved utformingen av kyststatens rettigheter og jurisdiksjon i sonen, ble det samtidig tatt hensyn til andre staters interesser. Det ble lagt vekt på behovet for å beskytte disse. Et slikt behov stilte seg nok spesielt sterkt for de marine stormaktene, og for stater med store flåter av handels- og fiskefartøy.

For andre stater er det som utgangspunkt havets friheter som kan påberopes. Innenfor havrettens område er det spørsmål angående retten til havets friheter, sett opp mot kyststatens jurisdiksjon, som har vært svært aktuelle. Med havets friheter menes at det åpne hav skal være fri fra nasjonal jurisdiksjon.⁶¹ Innenfor den økonomiske sonen kan andre stater påberope seg artikkel 58, som gir uttrykk for de samme rettighetene som gjelder på det åpne hav. Dette kommer til uttrykk i UNCLOS artikkel 58 (1) og 58 (2). Bestemmelsene stadfester at reglene som gjelder for det åpne hav⁶² gjelder tilsvarende i den økonomiske sone «in so far as they are

⁵⁹ «*The North Atlantic Coast Fisheries*» Case (Great Britain v. United States), PCA Case, Award of the Tribunal, The Hague, 1910.

⁶⁰ Op.cit. s. 23.

⁶¹ Tanaka (2019) s. 188.

⁶² Dvs. UNCLOS artikkel 88-115.

not incompatible with this Part». Andre stater fiskefartøy har utvilsomt rett til fri navigasjon.⁶³

At andre stater nyter de samme rettighetene som på det åpne hav kan forklares med at den eksklusive økonomiske sonen anses som en sone *sui generis*⁶⁴ – en sone med en særlig rettsordning. Sonen består både av en kombinasjon av karakteristikkene fra det åpne hav og territorialfarvannet, og på den måten begrenser både flaggstaten og kyststaten.⁶⁵ Det gjelder altså ingen presumsjon i kyststatens eller i andre stater favør.⁶⁶ Sonen bærer preg av å inneholde flere av de samme rettighetene som på det åpne hav. Det forhindrer at andre stater er helt avskjært fra å bruke sonen, da bestemmelsene på det åpne hav bidrar til å opprettholde andre stater rettigheter.

Det kan tenkes at det oppstår spørsmål om kyststatens håndhevelsesjurisdiksjon er eksklusiv, i den forstand at andre stater ikke kan håndheve og kontrollere over egne fartøy når de oppholder seg i sonen. Slike spørsmål kan blant annet oppstå når det gjelder flaggstatens rett til å kontrollere egne fartøy som oppholder seg i sonen og utnytter seg av ressursene der. Som redegjort fremgår det av artikkel 56 (1) bokstav a at de suverene rettighetene til å utforske, utnytte, bevare og forvalte naturressursene tilfaller kyststaten. Konvensjonen åpner med andre ord ikke direkte for at utenlandske fartøy har en egen rett til å håndheve og kontrollere egne fartøy i fremmed økonomisk sone, i de tilfeller det er tale om utnyttelse av naturressursen som finns der. Dog kan partene gjennom avtale bli enige om at flaggstatens jurisdiksjon over fartøyet likevel skal bestå.⁶⁷

Som utgangspunkt har flaggstaten jurisdiksjon over eget skip, dens mannskap, i dens havner og maritime soner.⁶⁸ I en annen stats eksklusive økonomiske sone kan likevel ikke flaggstaten utøve slik myndighet da det vil bryte med kyststatens suverene rettigheter etter konvensjonen.⁶⁹ Imidlertid er flaggstaten gitt eksklusiv jurisdiksjon etter artikkel 92 over egne fartøy på det åpne hav. I medhold av artikkel 58 nr. 2 skal artikkel 92 komme til anvendelse i EEZ, i den grad den ikke er uforenelig med kyststatens rettigheter. I de tilfeller artikkel 92 er

⁶³ Rothwell og Stephens (2016) s. 243.

⁶⁴ Betyr det samme som «unik». Definisjon av *sui generis* fra Dictionary.com.

⁶⁵ Black (2019) s. 378; Rothwell og Stephens (2016) s. 87-88.

⁶⁶ Ruud, Ulfstein og Fauchald (1997) s. 106

⁶⁷ Se blant annet artikkel 73 (3).

⁶⁸ Fitzpatrick (2005) s. 135 [4-09].

⁶⁹ Se UNCLOS artikkel 58 (2) og ordlyden «in so far as they are not incompatible with this Part.»

anvendelig, vil flaggstaten kunne utøve egen jurisdiksjon- og håndhevelsesmyndighet over eget skip i en annen stats EEZ.⁷⁰

Én av rettighetene som kan påberopes av andre stater er retten til navigasjon. Rettigheten er nedfelt i konvensjonen artikkel 58 (1) som slår fast at det i den økonomiske sonen «all States, whether coastal or land-locked, enjoy, subject to the relevant provisions of this Convention, the freedoms [...] of navigation». Bestemmelsen ses i lys av artikkel 87 om friheter på det åpne hav.

Navigasjonsfriheten er nok den mest sentrale og viktigste rettigheten til andre stater innenfor den økonomiske sonen. Hvorfor nettopp denne rettigheten har vært så sentral i utformingen av konvensjonen kan tenkes å ha mye med de økonomiske interessene som lå bak, slik som blant annet internasjonal transport. Videre er andre stater berettiget til overflyging over sonen, samt nedleggelse av undersjøiske kabler og rørledninger, og annen rettmessig bruk knyttet til disse frihetene.⁷¹ Dette gir andre stater rett til å delta i ikke-økonomiske aktiviteter i EEZ.⁷²

Andre stater har også som utgangspunkt samme rett til skipsfart, overflyging, legging av undersjøisk kabler og rørledninger mv. i den økonomiske sonen, som de har på åpent hav. Det vises her til artikkel 58 (2) og henvisningen til artikkel 87-115 del VII.

Konvensjonen gir uttrykk for at andre stater skal ta «due regard» til kyststatens rettigheter og plikter i sonen, på lik linje som kyststaten må ta hensyn til andre stater.⁷³ Det foreligger med andre ord en gjensidig plikt til å ta hensyn til de rettighetene som er gitt gjennom konvensjonen. Andre stater er forpliktet til å «comply with the laws and regulations adopted by the coastal State in accordance with the provisions of this Convention and other rules of international law in so far as they are not incompatible with this Part»⁷⁴. Bestemmelsen i artikkel 58 (3) gir således uttrykk for å omfatte de tilfeller hvor det oppstår kolliderende interesser.

⁷⁰ Churchill og Lowe (1999) s. 348-349.

⁷¹ Jf. UNCLOS artikkel 58 (1)

⁷² Bardin, (2002) s. 17 [D (3)] (Med videre henvisning Tullio Scovazzi, Coastal State Practice in the Exclusive Economic Zone: The Right of Foreign States to Use this Zone, in *The Law of the Sea: What lies ahead*, supra note 70, at 311)

⁷³ UNCLOS artikkel 58 (3)

⁷⁴ Op. cit.

Det kan stilles spørsmål om hva som ligger i begrepet «due regard». Det er ikke gitt noen presis definisjon i konvensjonen, men er imidlertid brukt gjentatte ganger for å understreke statenes plikt til å ta hensyn til andre staters interesser.⁷⁵ Til tross for de konkurrerende interessene partene imellom, er det enighet om at statene skal ta tilbørlig hensyn ved utøvelsen av sine egne rettigheter og interesser. For andre stater imellom er det slått fast at statene også skal utvise tilbørlig hensyn ved utøvelsen av det åpne havs friheter.⁷⁶

Bestemmelsene er taus når det kommer til hvilken vekt de ulike interessene skal gis. Det må legges til grunn at en utilstrekkelig hjemlet og begrunnes begrensning for fremmede stater til å kunne ivareta sine interesser vil være å misligholde plikten kyststaten har til å ta «due regard». Samtidig må denne tilnærmingen ikke tolkes for strengt, da reguleringen åpner for at andre stater interesser vil kunne måtte vike for andre forhold som oppstår. I så fall vil det være tale om forhold som overgår andre staters interesser, herunder for eksempel i forurensningstilfeller.

2.4 Gjenværende rettigheter

Der er foregående gitt oversikt over kyststatens og andre staters rettigheter og plikter i sonen. Spørsmålet videre beror på hva som vil skje med de gjenværende rettighetene som ikke er tildelt noen av partene.

Det er noen rettigheter i den økonomiske sonen som UNCLOS ikke gjør rede for. Det er i enkelte tilfeller uklart hvorvidt disse rettighetene faller innenfor kyststatens jurisdiksjon eller ikke. Konvensjonen gir ikke noe presist svar på dette. Det er slått fast i artikkel 59 at dersom det oppstår konflikt om disse rettighetene «the conflict should be resolved on the basis of equity and in the light of all the relevant circumstances, taking into account the respective importance of the interests involved to the parties as well as to the international community as a whole.”

Av artikkel 59 fremgår det ingen presumpsjon for hvem som har hvilke rettigheter i de tilfeller hvor konvensjonen er taus. Tvisten må i slike tilfeller søkes løst gjennom de kriterier som er oppstilt i bestemmelsen. I tilfeller hvor det ikke er tale om å undersøke, utforske, bevare eller forvalte levende og ikke-levende ressurser i sonen, vil andre stater dermed stå

⁷⁵ Se blant annet artikkel 60 (3) andre punktum.

⁷⁶ UNCLOS artikkel 87 (2)

fritt til å benytte seg av samme rettigheter som på det åpne hav. Det bemerkes at det i kommentarene til konvensjonen uttales at da det i hovedsak er økonomiske interesser som ligger bak utnyttelsen av den økonomiske sonen, vil kriteriene i artikkel 59 normalt anvendes i favør av kyststaten, så fremst slike interesser gjør seg gjeldende. Dersom det oppstår tvister som ikke omhandler leting etter eller utforskning av ressursene der, har kriteriene en tendens til å anvendes i favør av andre stater eller i favør av det internasjonale samfunnet som helhet.⁷⁷

Det er spesielt i saker som omhandler havretten at ICJ henviser til rimelighetsvurderingen, herunder blant annet *Norsjønsaken* hvor partene ble henvist til å holde seg til «equitable principles» i den videre forhandlingen.⁷⁸

I praksis vil artikkel 59 forplikte statene til å komme til en løsning, enten gjennom forhandlinger eller gjennom tvisteløsning.⁷⁹ I saker hvor de gjenværende rettighetene skal vurderes må det ses hen til tidligere praksis mellom stater og tidligere avgjørelser fra internasjonale domstoler for å kunne avgjøre hva som er rimelig fra sak til sak.

Selv om artikkel 59 hadde stor betydning for statene ved utformingen av UNCLOS, har den i praksis vært svært lite brukt.⁸⁰

Både i «Saiga»-saken (No. 2)⁸¹ og «Virginia G»-saken⁸² ble spørsmål om flaggstatens rett til navigering vurdert opp mot kyststatens økonomiske interesser i EEZ. Følgelig ble det ikke tatt hensyn til artikkel 59 når det gjaldt de gjenværende rettighetene som ikke var tildelt noen av partene. Det var kun de allerede eksisterende rettighetene etter artikkel 56 og artikkel 58 som ble vurdert etter «due regard»-regelen.

Spørsmålet om hvorfor artikkel 59 forble ubehandlet ble tatt opp i «Saiga»-sakens *Separate Opinion of Judge Vukas* og i *Serparate Opinion of Judge Laing*. Det ble fremhevet at UNCLOS ikke er et uttømmende regelverk ved tildelingen av rettigheter og jurisdiksjon, men at det i denne saken ikke en gang ble prøvd å anvende artikkel 59.⁸³ Hva som er årsaken til

⁷⁷ Nordquist *UNCLOS 1982 – A Commentary*, 1989, Part V, Article 59 (59.6 b), s. 569

⁷⁸ *Continental Shelf* (Tunisia v. Libya) case, ICJ, Judgement, Rep. 1982, p.18, s. 60.

⁷⁹ Goodman (2018) s. 566. (Med videre henvisning til F Orrego Vicuña, *The Exclusive Economic Zone* (Cambridge University Press, Cambridge, 1989) på s. 36).

⁸⁰ Op.cit. Goodman (2018) s. 566.

⁸¹ The M/V «Saiga» (No.2) (Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea). ITLOS Case, Judgement 1 July 1999.

⁸² The M/V «Virginia G» Case, (Panama v. Guinea-Bissau), case no. 19. ITLOS Judgement 14. April 2014

⁸³ The M/V «Saiga» (No. 2) Case (1999), Separate Opinion of Judge Vukas [21]; Separate Opinion of Judge Laing [55]-[56].

den beskjedne bruken av artikkel 59 er noe usikkert. Det uttales av Judge Laing at ingen av partene hadde påberopt seg bestemmelsen, og at årsaken kan være at partene mente at fakta i saken ikke tilsa at bestemmelsen skulle anvendes.⁸⁴

⁸⁴ Op. cit. Separate Opinion of Judge Liang, [55].

3 Kyststatens adgang til å håndheve egen lovgivning

3.1 Håndhevelsesjurisdiksjon

Oppgavens hovedtema omhandler kyststatens håndhevelsesjurisdiksjon i den økonomiske sonen, og det er av den grunn hensiktsmessig å gjøre rede for hva som ligger i begrepet. Håndhevelsesjurisdiksjon må leses i sammenheng med begrepet lovgivning- og reguleringsjurisdiksjon. Det må foreligge en lovgivning eller en regulering for å kunne håndheve. For eksempel kan en stat håndheve sin lovgivning overfor sine borgere på sitt territorium dersom en lovbestemmelse er overtrådt.⁸⁵ Internasjonal log gir staten rett til å håndheve nasjonal lovgivning overfor sine borgere på andre staters territorium, men regelen blir sjeldent brukt.⁸⁶

Prinsippene for jurisdiksjon har stor betydning på forhold som er av internasjonal art. De gir uttrykk for hvordan myndigheten er fordelt mellom de ulike statene, samt rekkevidden av denne. I den relasjon er territorialprinsippet av særlig viktighet, og må av den grunn anses som et fundamentalt folkerettslig prinsipp.

En stats suverenitet over eget territorium er grunnlaget i territorialprinsippet. At staten har suverenitet i et territorium gir den anledning til å regulere og håndheve sin lovgivning på området, og legger derfor grunnlaget for statens jurisdiksjonsutøvelse. Som anført tidligere betyr det at jurisdiksjonen er territorial at den har betydning over hele det aktuelle området, uavhengig av hvem som befinner seg der.⁸⁷ Prinsippet er veiledende i de tilfeller det skal avgjøres hvem som innehar regulerings- og håndhevingsmyndighet i et aktuelt geografisk område.

Prinsippet om suverenitet skal beskytte kyststatens interesser. Prinsippet utvider i så måte den nasjonale jurisdiksjonen til å gjelde territorielle havområder like utenfor kysten.⁸⁸ Dersom et utenlandsk fartøy beveger seg innenfor kyststatens territorielle havormådet, er det altså kyststatens jurisdiksjon som gjelder. Kyststaten kan likevel velge å avstå fra å utøve nasjonal

⁸⁵ Lowe (2007) s. 172.

⁸⁶ Op.cit. s. 174.

⁸⁷ Unntak oppstår i de tilfeller det er statlige representanter som er beskyttet gjennom immunitetsordninger. Se Ruud og Ulfstein, 2018, s 181-182.

⁸⁸ Tanaka (2019) s. 24.

jurisdiksjon dersom de anser dette som hensiktsmessig.⁸⁹ En grunn kan være at kyststaten ikke ønsker å blande seg inn i fartøyets interne anliggender, da de likevel faller inn under flaggstatens jurisdiksjon. Den økonomiske sonen regnes ikke som kyststatens territorium og faller dermed ikke innenfor territorialprinsippets anvendelsesområde. Det kan tenkes at kyststaten likevel kan håndheve overfor forhold som har oppstått utenfor sitt territorium. Det vil i så fall være tale om ekstraterritoriell jurisdiksjon.

Kyststaten er derimot gitt begrenset jurisdiksjonsmyndighet i sonen gjennom folkerettslig sedvanerett og havrettskonvensjonen. På den måten kan kyststatens myndighet også i denne sonen anses for å være suveren. Kompetansen som tilfaller kyststaten må av den grunn anses å ha store likhetstrekk med territorialprinsippet. Denne tilnærmingen kan være veiledende ved eventuelle tvistesporsmål.

3.2 Kyststatens håndhevingsadgang

3.2.1 Kyststatens rettigheter, jurisdiksjon og plikter

Spørsmålet videre beror på hva kyststatens rettigheter i sonen innebærer for kyststaten jurisdiksjon. På hvilken måte vil de suverene rettighetene spille inn på kyststatens rett til å håndheve egne regler innenfor EEZ?

Som allerede nevnt har kyststaten «sovereign rights» til å undersøke og utnytte, og bevare og forvalte de levende og ikke-levende ressursene i den økonomiske sonen.⁹⁰ Med suverene rettigheter må forstås som rettigheter som spesifikt tilkommer kyststaten. At kyststaten har «sovereign rights» må i seg selv kunne tilsi at det følger en kompetanse til å håndheve. Ordlyden trekker i retning av at de suverene rettighetene ikke bare er knyttet til utforskning og utnyttelse av ressursene, men også jurisdiksjon til å kunne sanksjonere og straffe fartøy som handler i strid med de eksklusive rettighetene som er gitt kyststaten. En slik forståelse støttes av UNCLOS artikkel 73, som det skal gjøres rede for i neste punkt.

Rekkevidden av kyststatens håndhevingsadgang må blant annet avgjøres på bakgrunn av tolkning. At kyststaten fritt kan undersøke og utnytte ressursene må tolkes dithen at den gis adgang til å regulere hvordan disse skal innhentes og benyttes. Det samme gjelder når det

⁸⁹ Det vises her til UNCLOS artikkel 73 og ordlyden «may».

⁹⁰ Jf. UNCLOS artikkel 56 (1) (a)

kommer til kyststatens adgang til å bevare og forvalte. For å kunne bevare og forvalte ressursene må kyststatens ha anledning til å kunne vedta og håndheve reguleringer som tar sikte på å ta vare på ressursene. Dette kan for eksempel omfatte hvilke redskaper og maskiner som skal benyttes, eller i hvilken tidsperiode eller bestemte områder som uttak kan finne sted i.

En slik tolkning åpner for at kyststaten i utvidet grad kan vedta og håndheve egen lovgivning for å forsikre seg om at dens rettigheter og plikter er opprettholdt. En naturlig konsekvens av å bli tildelt utnyttelses- og forvaltningskompetanse er et tilhørende system for regulering og håndheving i den relasjon. Det ville ha vært lite hensiktsmessig å tildele kyststaten de aktuelle rettighetene dersom den ikke skulle hatt anledning til å håndheve disse.

I UNCLOS artikkel 56 nr. 1 bokstav a fremgår de tilfeller hvor kyststatens suverene rettigheter er anvendelig. Ordlyden må anses å favne vidt og på den måten gis kyststaten et omfattende spillerom også ved utøvelsen av sin jurisdiksjon. Bestemmelsen slår fast at kyststaten har suverene rettigheter «with regard to other activities for the economic exploitation and exploration of the zone». All den aktivitet som knytter seg til økonomisk utforskning og utnyttning av ressursene må derfor anses å falle innenfor bestemmelsen.

Videre er kyststaten gitt adgang til å utøve «jurisdiction as provided for in the relevant provisions of this Convention.»⁹¹ Jurisdiksjonskompetansen er begrenset til oppføring og bruk av kunstige øyer, innretninger og anlegg, vitenskapelig havforskning, og vern og bevaring av det marine miljø. Et eksempel på sistnevnte er kyststatens plikt til å forhindre forurensning ved dumping eller forurensning fra skip etter artikkel 210 og 211.

Ordlyden trekker her i retning av at kyststaten har anledning til å vedta og håndheve nasjonal lovgivning, så lenge disse er i samsvar med konvensjonens bestemmelser.

Jurisdiksjonsutøvelsen virker å favne bredt. Kyststaten er likevel begrenset ved at den ikke kan gå utenfor konvensjonen og de suverene rettighetene som den er tildelt.

Konvensjonen gir flere steder uttrykk for kyststatens håndhevelsesadgang. Da denne oppgaven begrenser seg til kun å omfatte den eksklusive økonomiske sone, vil artikkel 73

⁹¹ Jf. UNCLOS artikkel 56 (1) (b)

være en relevant hjemmel. Tilsvarende med artikkel 60 om eksklusiv jurisdiksjon, artikkel 220 om håndhevelse og artikkel 77 om kontinentalsokkelen via artikkel 56 nr. 3.

3.2.2 Håndhevelse av kyststatens lover og forskrifter

I foregående punkt er det gitt en framstilling av kyststatens suverene rettigheter etter artikkel 56. Spørsmålet videre beror på hvorvidt kyststaten har anledning til å utøve håndhevelse- og jurisdiksjonsmyndighet når andre stater holder seg i sonen.

Artikkel 73 (1) fastslår at kyststaten i utøvelsen av sine suverene rettigheter til å undersøke, utnytte, bevare og forvalte de levende ressursene i sonen kan «take such measures, including boarding, inspection, arrest and juridical proceedings, as may be necessary to ensure compliance with the laws and regulations adopted by it in conformity with this Convention».

For å kunne forstå kyststatens adgang til å håndheve egen lovgivning i den eksklusive økonomiske sonen, er det viktig å se på av bestemmelsens ordlyd. Selv om rettighetene eksklusivt tilfaller kyststaten må bestemmelsen forstås slik at kyststaten også har en suveren rett til å *påse* at andre stater overholder disse. Det vises her til ordlyden «exploring and exploiting, conserving and managing» fra artikkel 56 (1) (a) i konvensjonen. Begrepene må ses i sammenheng, da det ved utnyttelsen av naturressursene samtidig må tas hensyn til forvaltningen av disse. På bakgrunn av at kyststaten er berettiget til å bevare og forvalte naturressursene i sonen, taler det for at kyststaten har adgang til å vedta *og* håndheve reguleringer i den sammenheng.

Ordlyden i artikkel 73 slår fast retten til å undersøke, utnytte, bevare og forvalte de *levende naturressurser* i sonen. Bestemmelsen gir ikke uttrykk for at den også omfatter de ikke-levende naturressursene, slik som det eksplisitt gjør i artikkel 56. Det kan dermed stilles spørsmål ved om bestemmelsen kan anvendes i forhold til nettopp de ikke-levende ressursene. De ikke-levende ressursene i sonen befinner seg i stor grad på kontinentalsokkelen. Da konvensjonen oppstiller egne bestemmelser for ressursene på sokkelen, vil dette vurderes under punkt 3.4

Likevel bemerkes det at det vanskelig kan tenkes at det ved utformingen av konvensjonen ikke var ment at kyststaten skulle ha anledning til å håndheve over de ikke-levende ressursene, på lik linje som de levende ressursene. Dersom kyststaten ikke skulle hatt en slik

anledning, vil de ikke-levende ressursene i mye større grad blitt utnyttet uten noen form for kontroll- eller reguleringsvirksomhet. En slik tilnærming må anses som svært uheldig, da formålet med etableringen av sonen og dens rammeverk nettopp var bygd på den tanke å kontrollere og regulere området. Når det er sagt er de ikke-levende ressursene tatt med i Del VI i artikkel 77 nr. 4, hvor disse defineres som «eksklusive» etter nr. 2. Sistnevnte bestemmelse vil det redegjøres for under punkt 3.2.4.

Videre skal kyststaten «take such measures [...] as may be necessary».⁹²

Bestemmelsen gir også uttrykk for kyststaten kan iverksette de *tiltak* som, på bakgrunn av det aktuelle tilfellet, måtte anses som *nødvendig*. Med «tiltak» forstås som faktiske fysiske og rettslige handlinger.⁹³ Bestemmelsen nevner også at tiltak kan iverksettes «including boarding, inspection, arrest and juridical proceedings». At tiltakene *inkluderer* ombordstigning, inspeksjon, arrestasjon og rettslige prosedyrer, trekker i retning av at bestemmelsen ikke er uttømmende. De tiltak som kan iverksettes må derfor anses å favne flere nødvendige tiltak utover de som direkte framkommer av bestemmelsen.

Hva ligger i begrepet «nødvendig»? At tiltakene må være «nødvendig» forstås slik at de må være egnende og avgjørende. Det trekkes i retning av at kyststaten kan håndheve egen lovgivning i den grad den er i samsvar med de krav bestemmelsen stiller til nødvendighet. Hva som ligger i begrepet «nødvendighet» er noe uklart, men må forstås som de handlinger som kyststaten er avhengig av i utøvelsen av dens suverene rettigheter.

At tiltaket er «nødvendig» er imidlertid ikke tilstrekkelig i seg selv. Tiltaket er nødt til å være nødvendig «to ensure compliance». Tiltaket må bidra til å sikre *samsvar* mellom nasjonale lover og forskrifter, og konvensjonen. Det vil si at kyststaten er begrenset til å kun iverksette tiltak som er i samsvar med nasjonal lovgivning, som igjen er i samsvar med konvensjonen. Dersom tiltakene er i samsvar med nasjonal lovgivning, men derimot ikke samsvarer med konvensjonen, vil et slikt tiltak bryte med internasjonal rett. I utgangspunktet vil det variere hvorvidt et tiltak er nødvendig. Bestemmelsen må vurderes opp mot hvert enkelt tilfelle.

⁹² Jf. UNCLOS artikkel 73 (1)

⁹³ Det vises i den sammenheng til at ordlyden «including boarding, inspection, arrest and judicial proceedings» faller inn under handlinger som må anses som fysiske og rettslige.

Konvensjonen gir adgang etter artikkel 56(1)(b) til at kyststaten håndhever de lover og regler som kyststaten selv har vedtatt – i samsvar med konvensjonen. Bestemmelsen bekrefter at fartøy som oppholder seg innenfor den eksklusive økonomiske sonen er underlagt kyststatens lovgivningsmyndighet. Betingelsen er at fartøyet opptre på en slik måte at kyststatens rett til å regulere blir aktivert.

Oppsummert gir både artikkel 56 nr.1 og 73 uttrykk for at kyststaten er gitt lovgivning- og håndhevelsesmyndighet i den økonomiske sonen. Av den grunn gjøres det oppmerksomt på at bestemmelsene må leses i sammenheng og ikke uavhengig av hverandre. Artikkel 56 nr. 2 slår fast hvordan kyststaten skal opptre ved utøvelsen av sine rettigheter. Av den grunn må artikkel 73 forstås som en konkretisering av kriteriene i artikkel 56.

3.3 Kunstige øyer, innretninger og anlegg

Etter artikkel 60 er kyststaten gitt full eksklusivitet («exclusive right») når det kommer til innvilgelse- og reguleringsadgang over nærmere angitte konstruksjoner i sonen, herunder hvor disse skal plasseres og hvordan de skal brukes. De konstruksjoner som bestemmelsen refererer til er kunstige øyer, innretninger og anlegg.

Konstruksjoner som nevnt i artikkel 60 menes «human-made edifice [...] which is usually employed to explore for or exploit marine resources.»⁹⁴ Slike konstruksjoner kan omfatte flere ting. Det kan for eksempel være for å vitenskapelig havforsning, tidevannsobservasjon, trafikkkontroll, etablering av nye boligområder og fabrikkområder, eller for andre økonomiske eller hensiktsmessige årsaker. For det andre kan det være tale om rørtransportsystem, letebrønner/oljeplattformer (faste eller flytende), offshore plattformer, vindmølleparker og så videre. Alle disse faller inn under kyststatens jurisdiksjonsmyndighet etter artikkel 56 nr. 1 bokstav b.

Kyststaten er også gitt håndhevingsmyndighetsmyndighet (“exclusive jurisdiction”) «with regard to customs, fiscal, health, safety and immigration laws and regulations.»⁹⁵

⁹⁴ Walker (2012) s. 104.

⁹⁵Jf. UNCLOS artikkel 60 (2)

Når det kommer til kyststatens plikter er den forpliktet til å underrette tredjestater om oppføringer av slike konstruksjoner, samt gi relevant informasjon for å beskytte retten til fri navigasjon.⁹⁶ Kyststaten kan om nødvendig opprette sikkerhetssoner rundt konstruksjonene «in which it may take appropriate measures to ensure the safety both of navigation and of the artificial islands, installations and structures».⁹⁷ Sikkerhetssonen må ikke overstige en avstand på 500 meter ut fra konstruksjonen.⁹⁸ En slik sikkerhetszone må ethvert fartøy respektere.⁹⁹

Det kan spørres om ikke-økonomiske konstruksjoner vil falle utenfor kyststatens suverene rettigheter og jurisdiksjonsmyndighet. Kyststaten har legitime interesser i å håndheve overfor konstruksjoner for økonomiske formål, da ofte er oppført for å hente ut ressursene som befinner seg i sonen. Kyststaten kan derfor ikke sies å ha samme interesse i å håndheve overfor ikke-økonomiske konstruksjoner. På den andre siden vil likevel ikke-økonomiske konstruksjoner kunne virke inn på det marine miljø, og forvaltningen av de levende ressursene som befinner seg i sonen. Det må derfor tenkes at ikke-økonomiske konstruksjoner også faller inn under kyststatens rettigheter som kan håndheves overfor.

3.4 Håndhevelsesadgang ved forurensning

Kyststatens håndhevingsadgang kommer ofte på spissen i tilfeller hvor det kan være fare for forurensning av det marine miljøet, men hvilken adgang har egentlig kyststaten til å regulere og håndheve egen lovgivning ved forurensning?

Med forurensning av det marine miljøet menes her «directly or indirectly, of substances or energy into the marine environment, including estuaries, which results or is likely to result in such deleterious effects as harm to living resources and marine life, hazards to human health, hindrance to marine activities, including fishing and other legitimate uses of the sea, impairment of quality for use of sea water and reduction of amenities».¹⁰⁰

Det er ulike former for forurensning og ulike årsaker til at disse oppstår, men det faller utenfor oppgavens tema å redegjøres for disse. Imidlertid skal det gjøres rede for kyststatens

⁹⁶ Op. cit. (3)

⁹⁷ Op cit. (4)

⁹⁸ Op. cit. (5)

⁹⁹ Op. cit. (6)

¹⁰⁰ Jf. UNCLOS artikkel 1 (1)(4)

håndhevelsesadgang i EEZ hvor forurensning har skjedd eller det er god grunn til å tro at forurensning har skjedd. Dette da forurensning til enhver tid vil være en faktor ved utforsking, utnyttning, bevaring og forvaltning av naturressursene i den økonomiske sonen. Forurensning er en global utfordring, og bør derfor alltid anses som en variabel ved utnyttelsen og vernet av havområdene.

Etter UNCLOS artikkel 56 nr. 1 bokstav b har kyststaten jurisdiksjon med hensyn til vern og bevaring av det marine miljø. Det samme er presisert i konvensjonen del XII artikkel 192. Sistnevnte bestemmelse opererer ikke med noe skille av de maritime sonene og det er dermed nærliggende å tenke at bestemmelsen får anvende i alle de maritime sonene. Ordlyden gir heller ingen føringer for hvilke tilfeller av miljøskade bestemmelsen får anvendelse på. Det taler for at enhver aktivitet som bidrar til å skade det maritime miljø vil falle innenfor bestemmelsen. Det er derfor ubestridt at kyststaten har plikt til å verne og bevare de marine miljø i den eksklusiv økonomiske sonen.

Hjemmel for å håndheve miljøbestemmelser er primært UNCLOS artikkel 220 tredje, femte og sjette ledd. Disse bestemmelsene gir kyststaten adgang til å iverksette håndhevingstiltak i samsvar med sakens omfang.¹⁰¹ Lovligheten av tiltakene avhenger av «the seriousness of the violation committed by ships in the EEZ or territorial sea, and their consequences for the coastal state and the marine environment».¹⁰²

Etter artikkel 210 (5) og 211 (5) er kyststaten gitt myndighet til å forby dumping og forurensning fra skip i den økonomiske sonen. Ordlyden trekker i retning av at kyststatens håndhevelsesmyndighet bare er aktuell i de tilfeller hvor den påståtte overtredelsen har funnet sted i selve den økonomiske sonen.¹⁰³

Etter artikkel 211 (5) kan kyststaten vedta lover forskrifter for å hindre, begrense og kontrollere forurensning fra skip, «conforming to and giving effect to generally accepted

¹⁰¹ Molenaar (1998) s. 382.

¹⁰² Sage (2006) s. 368

¹⁰³ Et spørsmål som kan stilles er hvorvidt håndhevelse kan foretas dersom et eventuelt utslipp har oppstått i en av de indre sonene, og skipet i mellomtiden har rukket å komme seg ut til den økonomiske sonen. I juridisk teori er det i den sammenheng uttalt at «[t]here seems to be no fundamental reason why violations committed in the territorial sea should not be subject to enforcement when the offender is navigating in the EEZ». Det vises i den sammenheng til Sage (2006) på side 383 og ordlyden i UNCLOS artikkel 111.

international rules and standards established through the competent international organization or general diplomatic conference.» De lover og forskrifter som gis av kyststaten kan ikke håndheves overfor utenlandske fartøy som oppholder seg i deres EEZ, med mindre loven samsvarer med de regler og standarder som er gitt av det kompetente forum. Kyststaten er også gitt håndhevingskompetanse ved dumping fra skip etter artikkel 216 nr. 1 (a). Da det er kyststaten som har ansvaret med å gi lover i samsvar med internasjonale regler og standarder, vil bevisbyrden ligge hos den.

Aktiveres kyststatens adgang til å håndheve egne lover bare i tilfeller hvor forurensningen allerede har inntruffet? Svaret på dette er at kyststaten har adgang til å håndheve egne lover og regler både i tilfeller hvor det allerede har oppstått forurensning av det marine miljø, og ved en potensiell mistanke om slik forurensning. Det vises i den sammenheng til UNCLOS artikkel 220 (2) og ordlyden «clear grounds for believing». Det er dermed tilstrekkelig at kyststaten har god grunn til å tro at utenlandske fartøy har overtrådt reguleringer i forhold til forurensning i sonen for at den skal skulle håndheve.

I de tilfeller hvor kyststaten har «clear grounds» til å tro at et skip som befinner seg i den eksklusive økonomiske sonen eller i sjøterritoriet, og som i den økonomiske sonen har «committed a violation of applicable international rules and standards for the prevention, reduction and control of pollution from vessels or laws and regulations of that State conforming and giving effect to such rules and standards», kan kyststaten kreve opplysninger om skipets identitet og andre relevante opplysninger som måtte anses som nødvendig for å fastslå overtredelse.¹⁰⁴

Det kan være ulike årsaker til at kyststaten har god grunn til å mistenke at forurensning oppstår. For det første kan mistanken være basert på offentlige eller anonyme tips fra tredjeparter. For det andre kan mistanken oppstå på bakgrunn av undersøkelser, etterforskning eller overvåkning. Et tredje tilfelle er hvor kyststaten får indikasjoner på at overtredelse sannsynligvis vil oppstå, og derfor ønsker å iverksette forhåndsiltak på bakgrunn av føre-var-prinsippet.

¹⁰⁴ Jf. UNCLOS artikkel 220 (3).

Bestemmelsen åpner for at kyststaten kan kreve relevante opplysninger i tilfeller hvor et skip overtrer internasjonale regler og standarder. Det samme gjelder ved overtredelse av nasjonale lover og forskrifter gitt av kyststaten for å forhindre, begrense og kontrollere forurensning fra skip. Etter ordlyden er det tilstrekkelig at skipet befinner seg innenfor EEZ eller territorialfarvannet for at håndhevelse skal vær aktuell. Håndhevelse utenfor EEZ vil være betinget av «hot pursuit»-regelen i artikkel 111. Kriteriet er derfor stedet for overtredelse, ikke skipets geografiske posisjon.

I de tilfeller skipet nekter å gi fra seg informasjon, og det er god grunn til å tro at det er begått en overtredelse som har ført til vesentlig utslipp, som igjen har forårsaket eller truer med å forårsake betydelig forurensning av det marine miljø, kan kyststaten foreta fysisk inspeksjon av skipet, dersom sakens omstendigheter tilsier det.¹⁰⁵

I tilfeller hvor kyststaten griper inn ved god grunn til mistanke om forurensning og brudd faktisk ikke foreligger, kan det stilles spørsmål om kyststaten bryter skipets rett til uskyldig gjennomfart. Bestemmelsene resulterer med andre ord at det oppstår jurisdiksjonsmyndighet som er konkurrerende mellom kyststaten og flaggstaten. Spørsmålet må besvarer med at bestemmelsene i konvensjonen del XII anses som *lex specialis*¹⁰⁶, og må derfor anses å stå sterkt ved en eventuell motstrid.

Til slutt bemerkes det at når det foreligger klare bevis for at et skip som oppholder seg i en stats EEZ eller territorialfarvann, og i den økonomiske sonen har overtrådt internasjonale regler, eller lover og forskrifter etablert av kyststaten for å forhindre, begrense og kontrollere forurensning fra skip, «that State may, subject to section 7, provided that the evidence so warrants, institute proceedings, including detention of the vessel, in accordance with its laws.»¹⁰⁷

I sistnevnte tilfelle er med andre ord kyststaten gitt anledning til å innlede rettsforfølgning i samsvar med sin nasjonale lovgivning, herunder å holde skipet tilbake, dersom bevismaterialet tilsier det. Bestemmelsen er et eksempel på at konvensjonen har gitt kyststaten eksklusiv myndighet til å iverksette håndhevelsestiltak dersom det marine miljøet

¹⁰⁵ Op.cit. (5).

¹⁰⁶ Spesialiserte regler som går foran generelle regler.

¹⁰⁷ Jf. UNCLOS artikkel 220 (6).

blir truet av forurensning. Det er opp til kyststaten å avgjøre hvilken risiko for forurensning den er villig å ta, for så å iverksette tiltak ut fra denne vurderingen.

Et annet eksempel på at kyststaten kan håndheve egen lovgivning er UNCLOS artikkel 210 om forurensning ved dumping, hvor det framgår at kyststaten «shall adopt laws and regulations to prevent, reduce and control pollution of the marine environment by dumping». Det vises til formuleringen «shall», som trekker i retning av at kyststaten er pålagt til å vedta reguleringer for å beskytte det marine miljøet. Videre står også kyststaten fritt til å treffe andre nødvendige tiltak for å beskytte det marine miljøet.¹⁰⁸

Oppsummert kan det legges til grunn at kyststaten er gitt et sentralt ansvar for å påse at det marine miljøet i den eksklusive økonomiske sonen er vernet på best mulig måte. Denne retten aktiveres allerede før overtredelse er fullbyrdet, noe som må forstås slik at det er opp til kyststaten å avgjøre når eventuelle tiltak for å forhindre forurensning skal iverksettes. Likevel setter konvensjonen visse grenser og vilkår for når kyststaten kan iverksette slike tiltak. Konvensjonen del XII er gitt en såkalt «paraply»-funksjon. Denne tar altså sikte på å harmonisere interessen om å beskytte det marine miljøet og interessen om å bevare friheten til navigering.¹⁰⁹

I neste punkt skal det gjøres rede for bakgrunnen for bestemmelsene om kontinentalsokkelen. I den sammenheng skal det besvares hvordan kyststatens regulerings- og håndhevelsesadgang stiller seg i tilfeller hvor aktiviteten primært knytter seg til sokkelen.

3.5 Håndhevelsesadgang på delen av kontinentalsokkelen som overlapper med EEZ

Bakgrunnen for reguleringen av kontinentalsokkelen var først og fremst knyttet til potensialet for olje- og gassutvinning på havbunnen.¹¹⁰ Fiskeri har også vist seg å ha hatt et forhold til havbunnen allerede før starten av andre verdenskrig.¹¹¹ Blant annet ble spørsmål angående

¹⁰⁸ Jf. UNCLOS artikkel 210 (2)

¹⁰⁹ Franckx (1999) s. 11-12.

¹¹⁰ Rothwell, Oude Elferink, Scott og Stephens (2015) s. 183.

¹¹¹ Op.cit.

hummerfiske tatt opp til doms mellom Norge og Sverige i den såkalte *Grisbådarna-saken* fra 1909.¹¹²

Kyststatens rettigheter etter UNCLOS artikkel 56 nr. 1 bokstav a knytter seg også til utnyttning, utforskning, bevaring og forvaltning av levende og ikke-levende naturressurser «of the seabed and its subsoil». Videre skal de rettighetene som framkommer «with respect to the seabed and subsoil», utøves i samsvar med konvensjonens del VI om kontinentalsokkelen.¹¹³ At kontinentalsokkelen omfatter havbunnen og undergrunnen framkommer av artikkel 76 nr.1, som videre slår fast at kan omfatte avstanden ut til i alle fall 200 nautiske mil fra grunnlinjen. Fokuset i denne oppgaven er imidlertid kun den delen av havbunnen som befinner seg mellom grunnlinjen og inntil 200 nautiske mil fra denne.

Artikkel 56 nr. 3 må leses i sammenheng med UNCLOS artikkel 77 nr. 1 da den gir føringer for hvilke rettigheter kyststaten er gitt over kontinentalsokkelen.¹¹⁴

Artikkel 77 nr. 1 lyder som følger:

«The coastal State exercises over the continental shelf sovereign rights for the purpose of exploring it and exploiting its natural resources.»

Rettighetene på sokkelen er suverene i den forstand at andre stater ikke kan utforske eller benytte seg av naturressursene der uten samtykke fra kyststaten, uavhengig av om kyststaten selv har benyttet seg av dem eller ikke.¹¹⁵ Et viktig trekk ved kyststatens rettigheter til kontinentalsokkelen er at de ikke er betinget av okkupasjon eller proklamasjon.¹¹⁶

ICJ-domstolen uttalte i *North Sea Continental Shelf Case* at «the rights of the coastal State in respect of the area of continental shelf [...] exist *ipso facto* and *ab initio*, by virtue of its sovereignty over the land. In short, there is [...] an inherent right».¹¹⁷

¹¹² *Maritime Boundary Dispute (Norway v. Sweden)*, PCA Case, Award of the Tribunal, The Hague, 1909.

¹¹³ Jf. UNCLOS artikkel 56 (3).

¹¹⁴ Se artikkel 1 i Konvensjonen om kontinentalsokkelen (the Convention on the Continental Shelf, CSC), som har samme ordlyd og formål.

¹¹⁵ Jf. UNCLOS artikkel 77 (2); Nordquist, *UNCLOS - A Commentary 1982*, (1989) Part VI, Article 77, (77.2) [1], s. 893.

¹¹⁶ Jf. Op. Cit. (3) og CSC (2)(3)

¹¹⁷ *North Sea Continental Shelf (Federal Republic of Germany v. Denmark; Federal Republic of Germany v. The Netherlands)*, ICJ-case, Judgement, 1969, Rep 3, p. 23 (19).

Saken omhandlet fastsettelsen av de maritime grensene mellom Norge og Sverige. Fra tidlig av forelå den en traktat mellom nabolandene for å avgrense sonene. Likevel forelå det en viss usikkerhet, og partene oppnevnte

At kyststaten anses å ha en arvet rett til kontinentalsokkelen reiser spørsmål angående den juridiske statusen knyttet til området. Det ble i *Nicaragua v. Colombia-saken* fra 2012 anført at definisjonen av kontinentalsokkelen etter artikkel 76 nr. 1 anses som en del av folkerettslig sedvanerett.¹¹⁸ Av den grunn kan ikke kyststaten bli fratatt sine rettigheter til kontinentalsokkelen gjennom opptreden fra en annen stat.¹¹⁹

De naturlige ressursene det refereres til i bestemmelsen omfatter mineraler og andre ikke-levende ressurser som befinner seg på sokkelen, samt levende organismer som faller inn under «sedentære arter», som vil si organismer som på det høstbare stadium «either are immobile on or under the seabed or are unable to move except in constant physical contact with the seabed or the subsoil».¹²⁰

En kan spørre om hvorfor konvensjonen har valgt å skille mellom kyststatens suverene rettigheter i den økonomiske sonen og på kontinentalsokkelen. De suverene rettighetene er oppstilt i del V, mens de suverene rettighetene til kontinentalsokkelen framkommer av del VI. Svaret på dette er at uttrykket «levende og ikke-levende naturressurser» etter artikkel 56 står i kontrast med naturressursene på kontinentalsokkelen. De ressursene som kommer fram av artikkel 77 vil derfor falle utenfor reguleringen for den økonomiske sonen.¹²¹

Spørsmål stiller seg også om hva som ligger i begrepet «sedentær art» etter bestemmelsen. Det foreligger få definisjoner av hva som inngår i begrepet «sedentær art», men bestemmelsen er veiledende i den forstand at arten må være i konstant fysisk kontakt med havbunnen eller undergrunnen. Samtidig er det i UNCLOS artikkel 68 gitt uttrykk for at del V av konvensjonen ikke omfatter sedentære arter som definert i artikkel 77 nr. 4. Det trekker i retning av at konvensjonen har ment å skape et klart skille mellom de havressursene som befinner seg i det overliggende farvannet og de som direkte er knyttet til sokkelen.

derfor kommisjonærer for å fastslå den nøyaktige grenselinjen. Til tross for denne bistanden, ble det ikke enighet om grensene i området som omfattet fiskebankene Grisbådarna og Skjöttegrundene. Partene endte med å sende tvisten til voldgift for å få fastsatt grensen av nemda. Etter gjennomgang av sakens bevis og folkerettslige prinsipper tatt i betraktning, kom nemda til at Grisbådarna skulle tildeles Sverige og Skjöttegrunde til Norge. Nemda fant denne løsningen i samsvar med de faktiske omstendigheter som forelå, spesielt med hensyn til eksisterende fiskeri og hensynet bak å ikke rippe opp i den veletablerte rettstilstanden.

¹¹⁸ *Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia)*, ICJ-case, Judgement, 2012, Rep 624, s. 666 (118)

¹¹⁹ Rothwell, Oude Elferink, Scott og Stephens (2015) s. 185.

¹²⁰ UNCLOS artikkel 77 (4) og CSC artikkel (2)(4)

¹²¹ Nordquist, *UNCLOS: A Commentary 1982*, (1989) Part V, Article 56 (56.11 c), s. 542.

Det har vist seg at det også foreligger lite praksis når det kommer til definisjonen av begrepet. I den sammenheng nevnes likevel uenigheten fra 1994 angående islandske kamskjell mellom Canada og USA. I saken var det enighet om at kamskjell måtte anses som en sedentær art.¹²²

Videre nevnes også straffesaken fra 2019 hvor norske og sveitsiske interesser var gjeldende, og som ble avgjort i Høyesterett i storkammer. Tvisten omhandlet ulovlig fangst av snøkrabber på den norske kontinentalsokkelen i fiskerivernsonen utenfor Svalbard.¹²³

Høyesterett kom her til at snøkrabbene måtte anses som en sedentær art etter konvensjonen.¹²⁴

Er det i realiteten noe forskjell på kyststatens adgang til å håndheve på kontinentalsokkelen kontra i den økonomiske sonen? Når det kommer til kyststatens anledning til å utøve regulerings- og håndhevelsesmyndighet over kontinentalsokkelen eksisterer det her ingen forskjell fra kyststatens myndighet etter artikkel 56. I kommentarene til havrettskonvensjonen er det i sammenheng med artikkel 77 uttalt at «the text as now adopted leaves no doubt that the rights conferred upon the coastal State cover all rights necessary for and connected with the exploration and exploitation of the natural resources of the continental shelf. Such rights include jurisdiction in connexion with the prevention and punishment of violations of the law».¹²⁵

Kyststaten er i artikkel 80 gitt samme rettigheter angående kunstige øyer, innretninger og anlegg på kontinentalsokkelen som etter artikkel 60. Når det kommer til ressursene som ligger under sokkelen, fremgår det at «[t]he coastal State shall have the exclusive right to authorize and regulate drilling on the continental shelf for all purposes.»¹²⁶

Med andre ord er det kyststaten som alene er gitt retten til å godkjenne utnyttelse og utforskning av mineralressursene og sedentære arter på kontinentalsokkelen. Mineralressurser, borerigger og andre plattformer etablert for olje- og gassutvinning faller under kyststatens eksklusive jurisdiksjon.¹²⁷

¹²² Mossop (2018) s. 291 (2)

¹²³ HR-2019-282-S

¹²⁴ Op. cit. (38)

¹²⁵ Nordquist, *UNCLOS – A Commentary 1982*, (1989) Part VI, Article 77, (77.7 b) [2], s. 896.

¹²⁶ Jr. UNCLOS artikkel 81.

¹²⁷ Rothwell, Oude Elferink, Scott, Stephens (2015) s. 187.

Hvordan stiller andre staters rett til navigasjon stiller seg i forhold til kyststatens jurisdiksjonsmyndighet over konstruksjonene i sonen? I *The 'Arctic Sunrise' Case* mellom Nederland og Russland ble nettopp dette spørsmålet bragt på banen.¹²⁸ I Nederlands anmodning om å treffe midlertidige tiltak ga ITLOS uttrykk for balanseringen mellom de overnevnte, uten ytterligere kommentar. Det ble imidlertid i *The Joint Separate opinion of Judge Wolfrum and Judge Kelly* og *The Dissenting Opinion of Judge Golitsyn* tatt opp hvilke tilfeller kyststaten kan iverksette håndhevingstiltak overfor utenlandske fartøy. Dommerne var enige om at kyststaten har eksklusiv jurisdiksjon til å håndheve sin nasjonale lovgivning innenfor sikkerhetssonen.¹²⁹

Det var imidlertid uenighet rundt spørsmålet om kyststaten kan iverksette håndhevingstiltak overfor utenlandske fartøy utenfor sikkerhetssonen, for å beskytte sonen mot ulovlige aktiviteter innenfor sonen. I denne sammenhengen besvare flertallet benektende på spørsmålet, mens den dissenterende besvarte bekreftende.¹³⁰ Likevel åpner begge sider for at dersom det skulle være aktuelt, kan retten til «hot pursuit» etter artikkel 111 åpne for å tillate å utøve håndhevelsestiltak overfor utenlandske fartøy også utenfor sikkerhetssonen.¹³¹

¹²⁸ *'Arctic Sunrise' Case* (Netherlands vs. Russian Federation), Provisional Measures Order, ITLOS, Case no. 22, 22 November 2013

¹²⁹ Op. cit. Joint Opinion, [11] og Op.cit. Dissenting Opinion [25]

¹³⁰ Op cit. Dissenting Opinion, [25] og Op cit. Dissenting Opinion, [25]

¹³¹ Op. cit. Joint Opinion [12] og Op. cit. Dissenting Opinion [35-42]

4 Særlig relevant rettspraksis og rådgivende uttalelser

Innenfor den økonomiske sonen gjør motstridende interesser seg gjeldende, herunder kyststatens rettigheter og jurisdiksjon på den ene siden, og flaggstatens rettigheter knyttet til havets friheter på den andre siden. Derfor må det skilles mellom kyststatsjurisdiksjon og flaggstatsjurisdiksjon. Som hovedregel har flaggstaten eksklusiv jurisdiksjon over eget fartøy, uavhengig av hvor fartøyet befinner seg.¹³² Det stiller seg annerledes i de tilfeller hvor fartøyet beveger seg inn i en kyststats maritime soner¹³³. I slike tilfeller vil kyststatens og flaggstaten ha sammenfallende jurisdiksjon over fartøyet. Kyststatens jurisdiksjon over fremmede fartøy avtar desto lengre ut fartøyet beveger seg fra land.

I de tilfeller partene mener det foreligger kolliderende rettigheter, har domstolen vært oppklarende. Til tross for at flere av avgjørelsene gjenspeiler slike konflikter, vil bare de mest relevante for oppgaven gjøres rede for.

4.1 Saiga-saken

I Saiga-saken fra 1999 ble et oljetankskip arrestert utenfor den vestlige delen av Afrika, nærmere bestemt Guinea. På denne tiden var skipet eid av Tabona Shipping Company Ltd. i Nicosia, Kypros, men ble forvaltet av Seascot Shipmanagement Ltd. i Glasgow, Skottland. Saiga var da registrert i Saint Vincent og Grenadinene.

Oljetankskipet ble som utgangspunkt brukt som bunker for å selge drivstoff. Saiga hadde som oppgave å levere drivstoff til fiskefartøy på et forhåndsbestilt sted i Guineas EEZ, men endret plutselig retning og beveget seg mot et sted utenfor sørgrensen til den eksklusive økonomiske sonen til Guinea. Saiga ble senere angrepet av en av kyststatens patruljebåter, og ble like etterpå arrestert. Mannskapets medlemmer fikk reisedokumentene sine inndratt av guineanske myndigheter, og det ble plassert væpnede vakter om bord på skipet. Skipets last, som

¹³² Wolfe (2002) s.152; Tanaka (2019) s. 189; Fitzpatrick (2005) [4.08] s. 135

¹³³ Med *maritime soner* siktes det til de ulike havområdene som strekker seg ut fra grunnlinja, herunder det indre farvannet, territorialfarvannet, den tilstøtende sone, den økonomiske sone og det åpne hav. Kontinentalsokkelen anses ikke som en maritim sone, men som en forlengelse av landeterritoriet, og faller derfor ikke innenfor betegnelsen.

inneholdt drivstoff opp mot 5 millioner tonn, ble sluppet ut også etter ordre fra myndighetene. Mannskapet ble videre én etter én sluppet fri. Skipet ble senere løslatt.

Saint Vincent og Grenadinene har i ettertid hevdet at selve angrepet og dem påfølgende bruken av myndighet, utgjorde et brudd på skipets friheter på den åpne hav og selve navigasjonsfriheten. De hevdet også at myndighetene i Guinea ikke hadde adgang til å utøve sine nasjonale tolllover innenfor den eksklusive økonomiske sonen, og at utøvelsen av disse måtte anses som ulovlig.

ITLOS vurderte i den sammenheng rekkevidden av artikkel 62 (4), som gir kyststaten adgang til å vedta lover og reguleringer, på bakgrunn av en ikke-uttømmende liste over elementer til å forsyne utenlandske fiskefartøy i sonen. Selv om bunkring ikke var opplistet i bestemmelsen, la domstolen til grunn at tanking under tvil ble klassifisert som et element som kyststaten har lovgivningsjurisdiksjon over i sonen.¹³⁴

ITLOS konkluderte videre med at kyststaten, med utgangspunkt i UNCLOS, ikke hadde rett til å utøve de nasjonale tollbestemmelsene i sonen, og at kyststatens rett til forfølgelse etter konvensjonen artikkel 111 heller ikke var oppfylt.¹³⁵ ITLOS la vekt på at det ble tatt i bruk overdreven bruk av makt, da det ble avfyrt skudd mot oljetankskipet før andre mildere løsninger ble tatt i bruk. Avslutningsvis fant også ITLOS at selve arrestasjonen av oljetankskipet og mannskapet var et brudd på rettighetene til Saint Vincent og Grenadinene.¹³⁶

Domstolen la til grunn at kyststaten ikke hadde adgang til å benytte seg av nasjonale tolllover. Innenfor EEZ kan kyststaten utøve jurisdiksjon til å anvende tollovgivning med hensyn til kunstige øyer, installasjoner og strukturer etter artikkel 60 (2). Etter domstolens syn åpner ikke konvensjonen for at kyststaten kan anvende sin tollovgivning i EEZ i andre tilfeller enn nevnt ovenfor.¹³⁷ Dette trekker i retning av at domstolen har gjort riktig vurdering i forhold til foreliggende sak.

¹³⁴ The M/V «Saiga» (No.2) Case (Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea), ITLOS Judgement, 1 July 1999 (138)

¹³⁵ Op. cit. (136) og (150).

¹³⁶ Op. cit. (157)-(159)

¹³⁷ Op.cit. (127)

På den andre siden kan denne avgjørelsen kritiseres, noe den blant annet er blitt i ITLOS' *Separate opinion* av Judge Nelson¹³⁸. Her poengteres det at domstolen som utgangspunkt er satt til å tolke konvensjonen, ikke å korrigere den.¹³⁹ At kyststaten nektes å regulere toll og skattemateriale knyttet til økonomisk virksomhet innenfor den økonomiske sonen, kan underbygge den grunntanke og det formål konvensjonen representerer.

Dommen er videre et eksempel på hvordan ITLOS avgjør om de tiltak som blir iverksatt kan anses som «nødvendig» etter UNCLOS artikkel 73. I foreliggende tilfelle ble ikke tiltakene sett på som nødvendige sett opp mot det enkelte tilfellet, og det forelå dermed heller ingen håndhevelsesadgang for kyststaten. Det kan virke som om domstolen la vekt på at nødvendigheten må veies mot om det kunne ha blitt tatt i bruk andre midlere tiltak, og at vurderingen spiller inn på om hvorvidt kyststaten har håndhevelsesadgang eller ikke.

4.2 Virginia G-saken

Også i Virginia G-saken fra 2014, er det gitt uttrykk for kyststatens håndhevingsmyndighet. Saken gjaldt oljetankskipet M/V Virginia G under flaggstaten Panama, som ble arrestert av myndighetene i Guinea-Bissau for å ha utført drivstoffsoperasjoner for utenlandske fartøy som fisket innenfor Guinea-Bissaus eksklusive økonomiske sone. Tvistespørsmålet berodde på om arrestasjonen og konfiskeringen av fartøyet brøt med havrettskonvensjonen.

Det ble tatt utgangspunkt i at ombordstigning, inspeksjon og arrestasjon av skip som utgangspunkt ikke bryter med artikkel 73 (1) i konvensjonen, men at det i foreliggende sak ikke ble ansett som «nødvendig» etter bestemmelsen. ITLOS bygger denne avgjørelsen på at tvisten oppstod som en konsekvens av en feiltolkning av korrespondansen mellom partene, og ikke som et forsettlig brudd på relevante lover og forskrifter.¹⁴⁰

I foreliggende sak brakte endelig ITLOS mer klarhet til spørsmålet om hvilke aktiviteter kyststaten kan regulere på grunnlag av sine rettigheter over levende ressurser i EEZ. Spørsmålet gikk ut på om bunkring av utenlandske fiskefartøyer faller inn under kyststatens

¹³⁸ Op, cit., ITLOS Separate Opinion of Judge Nelson, s. 124-125

¹³⁹ Op. cit. s. 125.

¹⁴⁰ The M/V “Virginia G” Case, (Panama v. Guinea-Bissau), case no. 19. ITLOS Judgement 14. April 2014, (269)

rett til å regulere på bakgrunn av sine suverene rettigheter i henhold til artikkel 56, eller flaggstatens frihet til å navigere etter artikkel 58. ITLOS bemerket i den sammenheng at kyststatens suverene rettigheter «encompasses all rights necessary for and connected with the exploration, exploitation, conservation and management of the natural resources, including the right to take the necessary enforcement measures.»¹⁴¹ Denne uttalelsen åpner for kyststaten til å håndheve egen lovgivning over denne typen bunkringsaktivitet,

I henhold til artikkel 56 om forvaltning og bevaring av marine levende ressurser, ga ITLOS uttrykk for at kyststaten har adgang til å regulere bunkring av fiskefartøy i sonen, og foreta nødvendige håndhevingstiltak i den relasjon. Til tross for at håndhevingstiltakene i denne saken ikke ble ansett som «nødvendig», er dommen en viktig kilde for å forstå rekkevidden av kyststatens håndhevingskompetanse. ITLOS gjorde det klart at artikkel 58 måtte leses i sammenheng med artikkel 56, og at artikkel 58 ikke vil være noe hinder for kyststaten i å regulere bunkring av utenlandske fartøy som fisker i deres økonomiske sone.¹⁴²

Retten understreker videre at i utøvelsen av de suverene rettighetene har kyststaten krav på å kunne vedta lover og forskrifter som fastsetter vilkårene og betingelsene for utenlandske fiskefartøys tilgang til sonen.¹⁴³ Det ble videre uttalt at artikkel 73 nr. 1 gir muligheten til å sanksjonere brudd på lover og forskrifter om de levende ressursene i EEZ, men at bestemmelsen ikke direkte refererer til inndragning av fartøy.¹⁴⁴ Imidlertid slo retten fast at artikkel 73 nr. 1 må tolkes i lys av kyststatenes praksis om sanksjonering av brudd på fiskerilovene.¹⁴⁵ I den relasjon ble det henvist til «*Tomimaru*» (Japan v. Russian Federation)¹⁴⁶ hvor retten ga uttrykk for at flere kyststater gjennomfører tiltak som inndragning av fiskefartøy som ikke overholder lover og forskrifter om bevaring og forvaltning av de marine levende ressursene i EEZ¹⁴⁷.

I foreliggende dom forelå det bemerkelsesverdig dissens (14 mot 9) angående spørsmålet om konfiskeringen av M/V Virginia G og drivstoffet om bord brøt med konvensjonen artikkel 73 nr.1 En så klar dissens gir uttrykk for at retten har vært nokså uenig i sin avgjørelse knyttet til

¹⁴¹ Op.cit. (211)

¹⁴² Op.cit. (222)

¹⁴³ Op.cit. (213)

¹⁴⁴ Op.cit. (251)

¹⁴⁵ Op.cit. (253)

¹⁴⁶ The «Tomimaru» Case, (Japan v. Russian Federation), case no. 15, ITLOS Judgement 6. august 2007,

¹⁴⁷ Op. cit. (72), s. 96

kyststatens håndhevingsadgang i den sammenheng, og at uenigheten er knyttet til når sanksjonene etter bestemmelsen skal anses som proporsjonale med overtredelsen. Det ble lagt til grunn at prinsippet om rimelighet gjelder i alle tilfeller hvor håndhevingstiltak iverksettes etter konvensjonens artikkel 73.¹⁴⁸

4.2.1 SRFC Advisory Opinion

I sammenheng med sistnevnte sak og spørsmål angående kyststatens reguleringsadgang overfor de levende ressursene i sone, trekkes inn uttalelsen i ITLOS' *Request for an Advisory Opinion Submitted by the Sub-Regional Fisheries Commission (SRFC Advisory Opinion)*.¹⁴⁹ Det uttales at kyststaten er ansvarlig for å vedta lover og reguleringer, inkludert håndhevingsprosedyrer, som er i samsvar med konvensjonen, for å bevare og forvalte de levende ressursene i den økonomiske sonen.¹⁵⁰ Denne rådgivende uttalelsen ble gitt i forbindelse med statens forpliktelse til å bekjempe IUU-fiske (Illegal, Unreported and Unregulated fishing) og i vurderingen av deres fiskeriforvaltningsforpliktelser i den økonomiske sonen. Det gis samtidig uttrykk for at den fiskerireguleringen som kyststaten skal foreta seg, i samsvar med konvensjonens artikkel 62 og havrettstribunalens avgjørelse, må være direkte knyttet til fiske.¹⁵¹ I den senere tid er det blitt mye fokus på IUU-fiske, og det har av den grunn ikke bare påfalt kyststaten en *rett*, men også en *plikt* til å håndheve sine reguleringer. Blant annet er det uttalt i havrettskonvensjonens fortale at det er et mål om at havets levende ressurser skal bevares¹⁵² og i UNCLOS artikkel 192 om plikt til å verne og bevare det marine miljø.

4.3 Norstar-saken

M/V «Norstar» var et panamansk flagget oljetankskip eid av et norsk rederi som mellom 1994-1998 var kjent for å være involvert i salg av bensinolje til såkalte «mega yachter» i Middelhavet, innenfor Italias, Spanias og Frankrikes EEZ¹⁵³. Saken representerer en

¹⁴⁸The M/V “Virginia G” Case, (Panama v. Guinea-Bissau), case no. 19, ITLOS Judgement 14. april 2014 (270)

¹⁴⁹ Advisory Opinion of 2 April 2015.

¹⁵⁰ Op.cit. (104)

¹⁵¹ Op.cit. (100)

¹⁵² United Nation Convention on the Law of the Sea, *Preamble*, avsnitt 5: «the conservation of their living resources».

¹⁵³ The M/V «Norstar» (No. 25) Case (Panama v. Italy), ITLOS Judgement, 10 April 2019.

forekomst hvor ITLOS vurderer lovligheten av bunkring utenfor en stats indre eller territoriale farvann.

I 1997 innleder det italienske finanspolitiet en etterforskning av Rossmare International A.S.A og aktivitetene til M/V «Norstar». Ifølge Italia avslørte etterforskningen at M/V «Norstar» var involvert i virksomheten med å selge drivstoff som ble kjøpt i Italia, som fritak for avgifter til en klient i det internasjonale farvannet utenfor kysten av den italienske byen Sanremo. I den sammenheng ble det opprettet straffesak mot blant annet åtte personer, kapteinen av M/V «Norstar» og Rossmare International A.S.A. Det bemerkes at i denne saken er det tale om en aktivitet på et annet «åsted» enn i de tidligere sakene, herunder det åpne hav.

Fartøyet ble arrestert og beslaglagt i 1998. Retten i Savona frigjorde personene og skipet i mars 2003. Panama oppretter deretter sak i desember 2015 (17 år etter arrestasjonen) og argumenterte med at Italia hadde brutt en rekke bestemmelser, herunder blant annet artikkel 87 om navigasjonsfriheten.

Når det kom til vurderingen av artikkel 87 nr. 1 ble det først drøftet om beslaget var rettet mot oppførsel som foregikk på det åpne hav, eller forbrytelser begått på italiensk territorium, eller begge deler. Retten konkluderte her med at selve aktiviteten var knyttet til oppførsel som fant sted på det åpne hav. I motsetning til i M/V «Saiga»-saken og «Virginia G-saken», som omhandlet bunkring i sammenheng med IUU-fiske innenfor EEZ, er foreliggende sak knyttet til bunkring av fritidsbåter i internasjonale farvann.

Det videre spørsmålet berodde på om Italias arrestasjon og beslag av skipet utgjorde en faktisk innblanding i M/V «Norstar» sin navigasjonsfrihet. Retten henviste i den sammenheng til «Virginia G-saken», hvor det ble lagt vekt på at bunkring faller inn under de tradisjonelle frihetene som utøves på det åpne hav.¹⁵⁴ Forsøk på å anvende nasjonale toll- og straffelover for bunkring i internasjonale farvann må anses som et brudd på artikkel 87 nr. 1.¹⁵⁵ Likevel kan også håndheving utført i indre farvann, slik som i det aktuelle tilfellet, føre til brudd på artikkel 87 dersom en stat utvider sine toll- og strafferegler ekstraterritorielt til aktiviteter utført av utenlandske skip på det åpne hav, og dermed kriminaliserer disse.¹⁵⁶

¹⁵⁴ Op.cit. (219)

¹⁵⁵ Op.cit. (226)

¹⁵⁶ Op. cit (226)

Begrensningen lå med andre ord i å anvende lov- og forskriftsmessig jurisdiksjon på det som anses som lovlig virksomhet på det åpne hav. Denne begrensningen trekker i retning av at dersom det er tale om en *ulovlig* virksomhet, vil tilfellet kunne falle inn under kyststatens jurisdiksjon. Spørsmålet videre vil i så fall bero på om aktiviteten er ulovlig etter konvensjonen eller nasjonal rett. Dersom en aktivitet foretatt på åpent hav anses ulovlig etter konvensjonen, er det fortsatt et spørsmål om hvem som har håndhevingsmyndighet.

Retten mente at bunkring i seg selv ikke utgjør en ulovlig handling etter italiensk rett. Den kom videre til at bunkringsaktiviteten ikke kunne ses på som en uavhengig aktivitet, men som en integrert del og et sentralt element i den påståtte kriminelle handlingen.¹⁵⁷ Flertallet la derfor til grunn at Italia ikke hadde anledning til å arrestere og beslaglegge skipet i det aktuelle tilfellet, da dette brøt med fartøyets rett til navigasjon. Den dissenterende oppfatning bygger på at Italias handlinger som sådan ikke undergraver selve retten til fri navigasjon etter artikkel 87 nr. 1 når hensikten var å forhindre kriminaliteten.

Dommen er et eksempel på hvor langt kyststatens håndhevings- og jurisdiksjonsadgang går i møte med navigasjonsfriheten. I foreliggende tilfeller kommer det fram at kyststaten som utgangspunkt ikke har anledning til å håndheve sin jurisdiksjon over fartøy som driver med bunkring på det åpne hav. Retten kommer likevel til at det stiller seg annerledes dersom bunkringen anses som å være et element i en kriminell handling som har funnet sted innenfor EEZ. Bunkring i den sammenheng faller inn under kyststatens reguleringsområde.

4.4 San Padre Pio-saken

«San Padre Pio»-saken ble nevnt innledningsvis og er enda et eksempel på hvor langt jurisdiksjonsmyndigheten strekker seg. Dette punktet kommer til å inneholde en redegjørelse for sakens bakgrunn. Videre vil det foretas en undersøkelse om hva som kan være en mulig løsning på den foreliggende tvisten. Av den grunn vil de relevante kilder som er gjort rede for i oppgavens hoveddel bli benyttet. «San Padre Pio»-saken er per dags dato ikke avgjort av ITLOS, og det vil derfor være mest hensiktsmessig å ta utgangspunkt i denne. Formålet er å vurdere hvorvidt de sveitsiske og nigerianske argumentene angående kyst- og flaggstatsjurisdiksjon vil føre fram.

¹⁵⁷ Op. cit. (186)

Saken gjaldt motorfartøyet M/T «San Padre Pio» som ble ført under sveitsisk flagg.¹⁵⁸ Tvisten oppstod først og fremst etter avlytting og arrestasjon av fartøyet, utført av den nigerianske marinen. Det har vist seg i ettertid at San Padre Pio var engasjert i flere STS-overføringer (ship-to-ship) av gassolje til andre transportfartøy i Nigerias EEZ, og ikke til mottaksterminalen for slik overføring.

I januar 2018 ble fartøyet arrestert av den nigerianske marinen, og ble beordret til Port Harcourt hvor den ble tilbakeholdt. Alle 16 medlemmene av besetningen ble siktet for å ha håndtert petroleumsprodukter uten lovlig myndighet og gyldig lisens. I ettertid ble siktelsen kun rettet mot føreren av fartøyet, tre offiserer og selve fartøyet. Den resterende besetningen ble løslatt, mens føreren og offiserene ble løslatt ved kausjon i april samme året.¹⁵⁹ På bakgrunn av kausjonen ble det bestemt av Federal Court of Nigeria, at føreren og de tre offiserene ikke kunne forlate Nigeria uten en forhåndsgodkjenning eller en domskjennelse.¹⁶⁰

Nigeria har forklart at etter nigeriansk lov må fartøy som ønsker å delta i offshore-bunkring motta et «Navy Certificate».¹⁶¹ Da «San Padre Pio» ble arrestert forelå det ikke slikt lissens. Sveits hevder på sin side at Nigeria har brutt Sveits' rett til navigasjonsfrihet, og annen lovlig bruk av havet knyttet til denne friheten i henhold til UNCLOS artikkel 56. Det hevdes at den vesentlige ideen bak prinsippet om navigasjonsfriheten er ikke-innblanding i bevegelsesfriheten til andre fartøy.¹⁶² Sveits mener at den som flaggstat har eksklusiv jurisdiksjon over fartøyets aktiviteter knyttet til bunkringen. Nigeria derimot hevdet at de har suverene rettigheter og håndhevelsesjurisdiksjon over bunkringsaktiviteter i sin EEZ.

Domstolen har ansett det hensiktsmessig at Nigeria frigjorde fartøyet, lasten, føreren og de tre offiserene, og lot disse få mulighet til å forlate Nigerias område mot en obligasjon eller en annen finansiell sikkerhet fra Sveits. En slik sikkerhet ble vurdert fastsatt til opp mot 14,000,000 US Dollars, som tilsvarer over 126 millioner norske kroner.

¹⁵⁸ The M/T «San Padre Pio» (No. 27) Case (Switzerland v. Nigeria), Order, 6 July 2019.

¹⁵⁹ Op. cit. (30-41) s. 9-12.

¹⁶⁰ Op. cit. (146) s. 38-39.

¹⁶¹ The M/T «San Padre Pio» (The Swiss Confederation v. The Federal Republic of Nigeria), Case No. 27, ITLOS, *Statement in response of the Federal Republic of Nigeria to the request for the prescription of provisional measures of the Swiss confederation*, 17 June 2019, (2.8)

¹⁶² The M/T «San Padre Pio» (No. 27) Case (Switzerland v. Nigeria), Order, 6 July 2019 (83).

Et av spørsmålene i dommen er om det foreligger ulovlig bunkring. Det blir vist til at det i «Norstar»-saken ble lagt vekt på at flaggstaten hadde anledning til å utføre bunkringsaktiviteter forutsatt at de ikke var knyttet til fiske.¹⁶³ Denne anførselen kan vanskelig føres fram, da det i «Norstar»-saken dreide seg om bunkring av fritidsbåter på det åpne hav. I foreliggende tilfelle omhandler tvisten aktiviteter knyttet til STS-overføringer innenfor EEZ. Samme tilnærming ble lagt til grunn av Testa i hans kommentarer.¹⁶⁴ I «Norstar» ble det også lagt vekt på at bunkring av skip under gjennomfart i EEZ faller innenfor navigasjonsfriheten etter artikkel 58. Testa påpeker i den sammenheng at det under STS-overføringer ikke er anledning for mottakerfartøyet å navigere, som videre gjør det vanskelig å anse aktiviteten som et brudd på navigasjonsfriheten til flaggstaten.¹⁶⁵ Det må være et kriterium at fartøyet faktisk navigerer for at navigasjonsfriheten skal kunne påberopes. I foreliggende sak kan det derfor argumenteres for at kyststaten ikke har brutt denne retten, da bunkringen ikke foretas mens fartøyet navigerer.

Som svar på dette hevder Nigeria å ha den suverene rett og plikt etter artikkel 56 nr. 1 (a) til å utøve håndhevelsesjurisdiksjon over bunkringshendelsen.¹⁶⁶ I «Virginia G»-saken fant ITLOS at å regulere bunkring av fiskefartøy som fisker i en stats EEZ, faller innenfor de tilfellene som kyststatens kan håndheve overfor etter artikkel 56.¹⁶⁷ Således er den nigerianske lovgivningen ikke begrenset til å bare gjelde bunkring av oljeinstallasjoner, men omfatter også offshorebunkring og STS-overføringer.

Likevel kan det stilles spørsmål om den nasjonale lovgivningen anses å være i samsvar med konvensjonens bestemmelser. Dersom man legger til grunn at STS-overføringer ikke faller inn under artikkel 56 eller 58 i konvensjonen, vil saken måtte avgjøres etter artikkel 59 på bakgrunn av «equity and in the light of all the relevant circumstances». Dommer

¹⁶³ The M/V «Norstar» (No. 25) Case (Panama v. Italy), ITLOS Judgement, (219).

¹⁶⁴ Testa, *Comments on Coastal and Flag State Jurisdiction in the M/T «San Padre Pio» Dispute* (2019), (6)

¹⁶⁵ Op. cit. (7)

¹⁶⁶ The M/T “San Padre Pio” (The Swiss Confederation v. The Federal Republic of Nigeria), Case No. 27, ITLOS, *Statement in response of the Federal Republic of Nigeria to the request for the prescription of provisional measures of the Swiss confederation*, 17 June 2019, (3.9)

¹⁶⁷ The M/V “Virginia G” Case, (Panama v. Guinea-Bissau), case no. 19. ITLOS Judgement 14. April 2014 (217)

Kittichaisaree har uttrykt i sin *Declaration* at det er tvilsomt om domstolen er villig til å gå så langt i å vurdere denne bestemmelsen, da ingen av partene har påberopt seg den.¹⁶⁸

Bestemmelsen gir uttrykk for at partenes og det internasjonale samfunnets interesser skal være av betydning. Det er uttalt at for Sveits vedkommende knytter interessen seg i stor grad til å navigere og drifte fartøyet uten hindring fra kyststatens side. I dette ligger også interessen til å utøve jurisdiksjon over eget skip uten innblanding fra nigerske myndigheter.

Nigeria på sin side har interesse i å beskytte det marine miljø som befinner seg utenfor egen kyst, og utøvelse av jurisdiksjon for å hindre ulovlig overføring av gassolje.

Sett opp mot det internasjonale samfunnet er det først og fremst beskyttelse av havmiljøet og forsvarlig gjennomføring av internasjonal handel som er av interesse.¹⁶⁹

Hvilken miljørisiko står en overfor her? Det hevdes at bunkerutslipp er mer miljøskadelige enn utslipp av råolje, da oppryddingen er spesielt utfordrende.¹⁷⁰ «San Padre Pio» overførte imidlertid gassolje, som gjør Nigerias referanse til «bunkerutslipp» må anses nokså generell.¹⁷¹ Følgelig har International Tanker Owners Pollution Federation (ITOPF) gitt uttrykk for at slike produkter vil kunne fordampe fullstendig etter bare få timer.¹⁷² Ut fra de opplysninger som foreligger så langt i saken, virker det som sannsynlig at bunkerutslipp av gassolje ikke utgjør en omfattende stor skade på det marine miljøet. Miljøhensyn vil av den grunn kunne få mindre betydning for avgjørelsen i saken.

Testa bemerker at International Convention for the Prevention of Pollution from Ships (MARPOL¹⁷³) vedlegg I kapittel 8 oppstiller bestemmelser som spesifikt tar for seg forebygging av forurensning under STS-overføring mellom skip på havet, og som krever at ethvert oljetankskip tilknyttet en STS-operasjon i den økonomiske sonen til en part i samme konvensjon, må varsle denne motparten minst 48 timer i forkant av operasjonen.¹⁷⁴ Det bemerkes i den sammenheng at både Sveits og Nigeria har tiltrådt denne konvensjonen. I

¹⁶⁸ The M/T «San Padre Pio» Case (Switzerland v. Nigeria), Case No. 27, Provisional Measures, Declaration of Judge Kittichaisaree (3).

¹⁶⁹ Testa (2019), (13)

¹⁷⁰ President Jin-Hyun Paik Presiding, The M/T «San Padre Pio» Case, ITLOS, (Friday, 21 June 2019, at 3. p.m.) s. 6.

¹⁷¹ Testa (2019), (14)

¹⁷² Op. cit. (med videre henvisning til ITOPF, *Fate of Marine Oil Spills*, Technical Information Paper (TIP 02), (2014) s. 4.)

¹⁷³ The 1973 International Convention for the Prevention of Pollution from Ships, modified by the 1978 Protocol

¹⁷⁴ Op.cit (15)

foreliggende tilfelle er det tydelig at reguleringen som framkommer av MARPOL ikke bestandig etterfølges i praksis. Da det ikke foreligger klar og fast praksis når det kommer til dette punktet i vurderingen, vil det bli vanskelig å legge til grunn hvilken forventning partene har hatt til hverandres opptreden i det aktuelle tilfellet.

Avslutningsvis er det viktig å opplyse om at all informasjon og fakta rundt saken enda ikke foreligger, og at det derfor vil være vanskelig å anslå hva retten vil finne relevant eller vektlegge i det aktuelle tilfellet. Spesielt vil det bli interessant å se om retten vil anvende artikkel 59, da denne ikke er påberopt. Som vist til tidligere i oppgaven har retten tidligere vært tilbakeholden med å vurdere bestemmelsen dersom partene ikke har påberopt seg den. Dersom retten velger å vurdere artikkel 59 vil dommen kunne bli en viktig kilde for senere tvister hvor bestemmelsen er anvendelig.

Det kan tenkes at dersom retten kommer til at den nasjonale lovgivningen til Nigeria er i samsvar med konvensjonen, vil kyststaten i så fall ha anledning til å utøve håndhevelsesjurisdiksjon over fartøyet. Det samme gjelder dersom retten kommer til at det ikke er en direkte kobling mellom påberopelsen av navigasjonsfriheten og kyststatens jurisdiksjonsutøvelse ved overføringen av gassoljen. På samme tid vil dette tale i flaggstatens favør dersom retten skulle komme til det motsatte.

Testa bemerker at det ikke er sagt at retten vil akseptere at kyststaten fritt regulerer over STS-operasjoner i sonen.¹⁷⁵ I den relasjon kan retten også konkludere med at avlyttingen, arrestasjonen og tilbakeholdelsen av «San Padre Pio» ikke er forholdsmessig med den aktuelle overtredelsen.

¹⁷⁵ Op. cit. (16)

5 Yttergrensen for kyststatens håndhevingsmyndighet

Ved etableringen av den eksklusive økonomiske sonen skjedde det en omveltning i reguleringen av det som tidligere ble ansett som åpent hav med tilhørende fri tilgang, og hvor det primært var flaggstatens jurisdiksjon som var gjeldende.¹⁷⁶

I dag er det som utgangspunkt kyststatens jurisdiksjon som er gjeldende i forhold til utnyttelse av ressurser, og som mer eller mindre fører med seg regulerings- og håndhevingsjurisdiksjon.

Noe av det som har hatt størst betydning ved etableringen av sonen er kyststatens eksklusive tilgang til ressursene og reguleringene av disse. Vi har beveget oss bort fra andre staters frie tilgang til havområdet, og byttet det ut med et regelverk som i flere sammenhenger trekker i kyststatens favør. At kyststaten er tildelt en slik fordel gir ikke bare et økonomisk utbytte nasjonalt, men er også en fordel for hele det internasjonale samfunnet. For det første bidrar regelverket til å oppfylle miljøhensyn, eksempelvis i forhold til forurensning. For det andre bidrar det til at det føres kontroll over de aktuelle naturressursene i området, slik at uttaket kan kontrolleres og at fiskebestander ikke blir nedfisket.¹⁷⁷ EEZ-områdene består tross alt av opp mot 90% av verdens fiskeri- og hydrokarbonressurser i havet, og er derfor svært ettertraktet og beskyttet av kyststatene.¹⁷⁸

Kyststaten har suverene rettigheter «for the purpose of exploring and exploiting, conserving and managing» etter UNCLOS artikkel 56 (1) (a). Som tidligere anslått favner ordlyden vidt. I tillegg trekker tidligere praksis trekker i retning av at det skal legges til grunn at kyststaten har en mer eller mindre eksklusiv rett til å vedta og håndheve nasjonal lovgivning. I «Virginia G»-saken ble det lagt til grunn at de suverene rettighetene omfattet adgangen til å ta i bruk alle nødvendige rettigheter «including the right to take the necessary enforcement measures».¹⁷⁹ Uttalelsen taler i retning for at kyststatens suverene rettigheter skal omfatte alle nødvendige tvangstiltak.

Samtidig gir bestemmelsen også uttrykk for en viss begrensning av kyststatens handlingsfrihet. Begrensningen ligger i å kunne regulere og håndheve i forhold til de levende

¹⁷⁶ Ruud, Ulfstein og Fauchald (1997) s. 104-105.

¹⁷⁷ Se UNCLOS artikkel 61 (2)

¹⁷⁸ Black (2019) s. 379

¹⁷⁹ The M/V “Virginia G” Case, (Panama v. Guinea-Bissau), case no. 19. ITLOS Judgement 14. April 2014 (211)

og ikke-levende ressursene, samt aktiviteter knyttet til disse ressursene. Av tilfeller som faller utenfor kan særlig navigasjon nevnes.

Kyststaten har ikke bare rett til å utøve regelgivende jurisdiksjon innenfor den økonomiske sonen, men er også gitt kompetansen til å håndheve disse etter blant annet artikkel 73. Det har vist seg at et betydelig antall av de saker som er bragt inn til ITLOS har omhandlet tvister angående omfanget og anvendelsen av nettopp artikkel 73 i konvensjonen.

Spesielt saker som har omhandlet kyststatens adgang til å vedta og håndheve lover angående fiske i sonen har flere ganger vært oppe i domstolen.

Artikkel 73 tar for seg kyststatens håndhevelsesmyndighet med hensyn til egne lover og forskrifter gitt i samsvar med dens suverene rettigheter etter artikkel 56. Også denne bestemmelsen sette begrensninger for kyststatens håndhevelsesmyndighet. Begrensningen ligger særlig knyttet opp mot arrestasjon av fartøy og dens mannskap, og straff i forhold til brudd på fiskerilovgivningen.¹⁸⁰

Yttergrensen for kyststatens håndhevelsesadgang kommer på spissen når andre stater påberoper seg sine rettigheter i sonen. Konvensjonen gir kyststaten i svært stor grad selvstendig myndighet i sonen, men denne kan likevel ikke anvendes for enhver pris. Rettighetene er ikke ment å være absolutte, uavhengig av om de anses suverene eller de gir uttrykk for jurisdiksjonsmyndighet, da hensynet til andre staters rettigheter og plikter er uttrykkelig fastsatt i konvensjonen.¹⁸¹ Her bidrar navigasjonsfriheten til å sette tydelige skranker.

Et eksempel på når yttergrensen for kyststatens håndhevelsesadgang kommer på spissen, er ved utenlandsk fiske i sonen. Andre stater som fisker i sonen «shall comply with the conservation measures and with the other terms and conditions established in the laws and regulations of the coastal State».¹⁸² Utenlandsk fiske må altså utføres i samsvar med de lover og regler som er gitt av kyststaten. Konvensjonen gir uttrykk for at flere ulike håndhevels tiltak kan iverksettes for å beskytte kyststatens fiskeri.¹⁸³ Generelt er retten til

¹⁸⁰ Jf. UNCLOS artikkel 73 (2) og (3)

¹⁸¹ Rothwell, Oude Elferink, Scott og Stephens (2015) s. 165.

¹⁸² Jf. UNCLOS artikkel 62 (4).

¹⁸³ Se blant annet UNCLOS artikkel 61-67.

beskyttelse av fiskeri i den økonomiske sonen nært knyttet opp til beskyttelsen av fiskeri i kyststatens territorialfarvann.¹⁸⁴

Også etter UNCLOS sine egne regler er kyststatens anledning til å håndheve overfor utenlandske fartøy i en særstilling når fartøyet fisker. Kyststatene er etter UNCLOS artikkel 62 nr. 4 gitt lovgivnings-, doms- og tvangsjurisdiksjon over all fiske i sonen.¹⁸⁵

Enkelte kyststater er også part i flere traktater som gir en ytterligere adgang til å utføre håndhevelse overfor fartøy hvor flaggstaten også er part i traktaten. Blant annet gjennom Gjennomføringsavtalen¹⁸⁶ kan kyststatens fiskerimyndigheter være gitt adgang til både å borde og inspisere utenlandske fiskefartøyer som er part i samme avtale.¹⁸⁷ Det er viktig å påpeke at fiskerimyndighetene bare har håndhevelsesadgang på utenlandske fiskefartøy som er part i den aktuelle internasjonale avtalen, eller på annen måte har bundet seg til denne. Dette er utgangspunktet i det såkalte *pacta tertiis*-prinsippet som gir uttrykk for at traktatene bare er bindende for partene, og binder derfor ikke en tredjestat. Prinsippet kommer også til uttrykk i Wien-konvensjonen artikkel 34. Håndhevelsesadgangen på bakgrunn av en konvensjon eller traktat er med andre ord begrenset.

Til tross for at kyststaten har suverene rettigheter over de levende ressursene som befinner seg innenfor 200-milssonen, står den likevel ikke helt fritt ved forvaltningen. Artikkel 61 nr.1 slår fast at kompetansen til å fastsette den totale tillate fangstmengde for bestandene skal tilfalle kyststaten. De fastsatte kvotene, samt andre bevarings- og forvaltningsvedtak, skal sikre at levende ressursene ikke overbeskattes, både med hensyn til miljømessige og økonomiske faktorer.¹⁸⁸

Kyststaten er gitt kompetanse til å fastsette en egen fangstkapasitet.¹⁸⁹ Med denne kompetansen følger en plikt til å tildele andre stater differansen mellom den fastsatte totalkvoten og den nasjonale fangstkapasiteten. På den måten vil andre stater sitte igjen med det såkalte overskuddet.¹⁹⁰ Da det ligger til kyststatens myndighet å fastsette

¹⁸⁴ Nordquist, *UNCLOS – A Commentary 1982*, (1989) Part V, Article 73, (73.1) [2] s. 786

¹⁸⁵ Bestemmelsen må leses i sammenheng med UNCLOS artikkel 73.

¹⁸⁶ Avtale om gjennomføring av bestemmelsene i De forente nasjoners havrettskonvensjon om bevaring og forvaltning av vandrede fiskebestander og langtmigrerende fiskebestander, 10. desember 1982.

¹⁸⁷ Op.cit. artikkel 21 (1)

¹⁸⁸ UNCLOS artikkel 61 (2) og (3).

¹⁸⁹ Jf. UNCLOS artikkel 62 (2).

¹⁹⁰ Op.cit.

fangstkapasiteten og den totale tillatte fangstmengde, vil det i stor grad være opp til kyststaten om det eksisterer et overskudd. Likevel legger internasjonal rett press på kyststaten til å ta hensyn til andre stater, og begrenser således kyststaten ved å gi spilleregler for hvordan fiskebestandene skal tildeles.

Kyststaten er gitt et vidt spillerom når det kommer til å bestemme hvor mye, hvilke og hvordan ressursene skal høstes. På den måten kan det argumenteres for at det eksisterer lite sikkerhet for at de aktuelle bestandene faktisk holdes på et akseptabelt og forsvarlig nivå. Samtidig er det en trygghet i at kyststaten er gitt nettopp et slikt spillerom, da kvotesystemet bidrar til å holde oversikt. Gjennom et slikt system fører kyststaten en mer eller mindre kontroll med innhøstingen av ressursene. En eventuell overtredelse av de tildelte kvoter vil jo primært gå ut over kyststaten eller andre staters kvoter, og kyststaten vil av den grunn ha en legitim interesse i å føre kontroll for å forhindre slik overtredelse.

Et eksempel på at kyststaten kan ha interesse i å regulere og håndheve sin lovgivning innenfor sonen er hvor utenlandske fiskefartøy beveger seg gjennom et område i sonen som er rikt på fisk. At det dreier seg om et fiskefartøy, og ikke om et hvilket som helst annet fartøy, aktiverer en legitim interesse for kyststaten. Interessen bunner i å bevare sine rettigheter til ressursene som finnes der. Kyststatens interesser i å kontrollere ressursene i sin økonomiske sone trekker altså i den retning at den også bør gis en viss myndighet i slike tilfeller. Det er som nevnt større fokus på IUU-fiske, og håndhevelsesmyndigheten til kyststaten er i slike tilfeller sterkest i søken på å løse slik ulovlig aktivitet.¹⁹¹

Om kyststatens interesser til å kontrollere utenlandske fartøy i sonen skal veie tyngre enn utenlandske fartøys rett til navigering er derimot noe uklart. Det bemerkes i den sammenheng at kyststaten således «bare» er gitt suverene rettigheter for det formål å undersøke, utnytte, bevare og forvalte ressursene. Da bestemmelsen er begrenset til dette formål vil begrensningen i seg selv anses å sette en ramme for regulerings- og håndhevelsesadgangen. Det kan dermed ikke direkte sies at kyststaten er gitt adgang til å regulere den generelle ferdsel i sonen.

¹⁹¹ Klein (2011) s. 93.

I de tilfeller utenlandske fartøy benytter seg av sin rett til navigasjon over den økonomiske sonen, kan det vanskelig argumenteres for at kyststaten har en slik adgang, da regulering av andre staters rett til gjennomfart ikke kan anses som «bevaring» eller «forvaltning» av levende og ikke-levende ressurser. På den andre siden kan det argumenteres for at kyststaten har en reell interesse i å regulere og kontrollere disse, da fartøy som ferdes og opptrer i sonen kan ha interesse i ressursene som finns der. Likevel må hensynet til fri navigasjon anses å ha en sterk stilling, og at det dermed skal noe til for at jurisdiksjonsmyndigheten i slike tilfeller ikke går i favør av flaggstaten.

Det kan videre spørres om regulerings- og håndhevelseskompetansen omfavner de tilfeller hvor det har oppstått et forhold på det åpne hav, og fartøyet senere beveger seg inn i en stats økonomiske sone. Et slikt tilfelle kan være hvor et utenlandsk skip har gjennomført ulovlig fiske på det åpne hav, og deretter beveger seg inn i den økonomiske sonen med lasten.

Dette spørsmålet angår i stor utstrekning om kyststatens kompetanse etter UNCLOS artikkel 56 nr. 1 bokstav a. Etter bestemmelsen er kyststaten gitt kompetanse til å forvalte ressursene som befinner seg i *sonen*, og aktiviteter som foretas på det åpne hav må derfor anses å falle utenfor.

På den andre siden er kyststatens behov for å kontrollere all aktivitet i sonen et viktig motargument. Dersom er fiskefartøy som har fisket ulovlig på det åpne hav beveger seg inn i den økonomiske sonen og for eksempel laster om lasten over på et annet fartøy, vil kyststaten ha legitim interesse i å undersøke og kontrollere hvor lasten opprinnelig kommer fra. Dette tilfeller faller innenfor kyststatens lovgivningskompetanse, da lastoverføringen faktisk er foretatt i sonen. Det må kunne anses å falle innenfor kyststatens interesse å få undersøkt hvor lasten kommer fra, til tross for at det utenlandsk skipet påstår at det stammer fra det åpne hav.

Så kan det spørres om hva som vil skje hvor det utenlandske fartøyet, med ulovlig fangst fra det åpne hav, bare navigerer gjennom EEZ. En årsak til dette kunne vært for å korte ned avstanden til stedet hvor lasten skal leveres.

Som utgangspunkt åpner ikke artikkel 56 for at kyststaten kan forby navigasjon i et slikt tilfelle, da det ikke direkte gjelder ressursene i *sonen*. Tilsvarende må også prinsippet om rett til fri navigasjon føre til en streng tolkning, som trekker i retning av at kyststaten ikke kan benytte seg av nasjonal lovgivning og håndheve disse overfor et fartøy i ferdsel.

Kyststater begrenser også friheten til navigasjon i sin EEZ ved å regulere bunkring av fartøy som fisker i EØS, stoppe og søke i fartøyer for å sikre overholdelse av fiskeribestemmelsene, håndheve forurensningskontrolltiltak og forby transport gjennom sensitive marine miljøer.¹⁹² UNCLOS har opprettet et nøye definert regime for håndheving av lover som spesifikt gjelder fiske og forurensning, for å minske at kyststaten unødvendig griper inn i navigasjonsfriheten.¹⁹³ Håndhevelsesjurisdiksjon i slike tilfeller omfatter myndigheten til å beslaglegge de fartøy som bryter med kyststatens egne lover og forskrifter.¹⁹⁴ Det foreligger imidlertid en rekke sikkerhetsventiler i konvensjonen for å beskytte retten til navigasjon i møte med kyststatens håndhevingsmyndighet. Enhver adgang for kyststaten til å gå utover de aktiviteter som uttrykt i UNCLOS, vil være problematisk med tanke på beskyttelsen av navigasjonsfriheten.¹⁹⁵

Som allerede nevnt avtar kyststatens jurisdiksjon over andre stater gradvis fra grunnlinja og ut mot åpent hav. At kyststatens jurisdiksjonsmyndighet gradvis avtar betyr at flaggstatens jurisdiksjon over eget fartøy gradvis øker. Sammenlignet med territorialfarvannet, hvor kyststaten har full suverenitet, vil kyststatens jurisdiksjon i den økonomiske sonen avgrenses mot flaggstatsjurisdiksjonen og annen frihet knyttet til havet. På denne måten settes en grense for kyststatens anledning til å utøve full jurisdiksjon over utenlandske fartøy.

Det er i kommentaren til konvensjonen uttalt at “[t]he presence of these vessels may require the coastal State to take protective measures that unavoidably impact on passing vessels.”¹⁹⁶ Ordlyden trekker i retning av at kyststaten kan ha berettiget interesse i å treffe beskyttende tiltak når andre stater benytter seg av navigasjonsfriheten. Andre staters rettigheter etter konvensjonen står sterkt, og kyststaten bør derfor benytte seg av tiltak som ikke griper for hardt inn eller skader disse.

Et annet eksempel på når yttergrensen for kyststatens håndhevingsadgang kommer på spissen, er ved forurensning fra skip. Kyststaten er gitt kompetanse til å fastsette regler for å hindre slik forurensning. Begrensningen ligger i at de fastsatte reglene må være akseptert som

¹⁹² Black, (2019) s. 379; Rothwell og Stephens (2016) s. 98.

¹⁹³ Op. cit. s. 88.

¹⁹⁴ Jf. UNCLOS artikkel 73, artikkel 220 (6) og artikkel 226 (1) bokstav c.

¹⁹⁵ Klein (2011), s. 90. (Med videre henvisning til Natalie Klein, *Legal Implications of Australia's Maritime Identification System*, 2006, 55)

¹⁹⁶ Nordquist, M.H, *UNLOS – A Commentary*, Article 58, (58.10 c) s. 565.

«allment godtatte internasjonale regler og standarder».¹⁹⁷ Disse allmenne reglene må enten være vedtatt av International Maritime Organization (FNs sjøfartsorganisasjon) eller blitt vedtatt gjennom internasjonale konferanser.¹⁹⁸

Konvensjonen er streng når det kommer til adgangen til å håndheve regler som omfatter forurensning i sonen, og begrenser dermed kyststatens lovgivning- og håndhevingskompetanse i stor grad. Her ser man et eksempel på at kyststatens kompetanse ikke bare har sammenheng med hvilket geografisk område man befinner seg i, men at kompetansen også varierer mellom de ulike saksforhold.¹⁹⁹

På den andre siden er det kyststaten selv som utformer og håndhever lover og regler for å forebygge forurensning.²⁰⁰ I tillegg har kyststaten en særskilt myndighet til å avgjøre når tiltak skal iverksettes. Det er som nevnt tilstrekkelig at det foreligger «skjellig grunn» til mistanke. Konvensjon legger således opp til at det er kyststaten som primært skal regulere og håndheve over forurensning i sonen.

Videre er det slått fast at kyststaten ikke bare skal ta hensyn, men skal ta *tilbørlig* hensyn til andre staters rettigheter for at håndhevingstiltak skal kunne gjennomføres. Samtidig må de håndhevingstiltak som blir benyttet, vurderes opp mot det lovbruddet som er begått. Slik som i «Saiga»-saken hvor ett av tiltakene som ble iverksatt, herunder å avfyre skudd mot fartøyet, ble ansett som overdreven bruk av makt, sett opp mot det aktuelle lovbruddet.

Ved tvilsomme spørsmål vil det være hensiktsmessig å se hen til hva den eksklusive økonomiske sonen faktisk er. Tidligere i oppgaven ble det nevnt at sonen verken er å anse som territorielt farvann eller åpent hav, men en spesiell type sone. Av det grunn kan det argumenteres for at utøvelse innenfor den økonomiske sonen skal bestå av en kombinasjon av de overnevnte, noe konvensjonen også gjennomgående har gitt uttrykk for.

Twister som omhandler rettigheter og jurisdiksjon i sonen, og som ikke reguleres av havrettskonvensjonen, avgjøres på bakgrunn av rimelighet etter konvensjonens artikkel 59. Hva som anses som rett og rimelig i den enkelte sak, sett opp mot partenes og

¹⁹⁷ Se blant annet UNCLOS artikkel 211 (2).

¹⁹⁸ Jf. UNCLOS artikkel 211 (5).

¹⁹⁹ Ruud, Ulfstein og Fauchald (1997) s. 103.

²⁰⁰ Se blant annet artikkel 220 (2) og (3).

verdnessamfunnet interesser, vil dermed være avgjørende. Tvistene skal prøves løst gjennom fredelige forhandlinger mellom partene. Dersom det ikke lar seg gjøre må tvisten henvises til et juridisk organ som opplistet i konvensjonen artikkel 278. I de tilfeller konflikten gjelder militær virksomhet og partene gjennom artikkel 298 har erklært seg unntatt fra tredjeparters innblanding ved løsning av tvister, må konflikten avgjøres ved bruk av andre midler.

Videre poengterer det at betydningen av etableringen av sonen vil være noe ulik fra stat til stat. For det første vil sonens størrelse være av betydning da enkelte stater har etablert mindre soner enn andre, eller rett og slett ikke har anledning til å etablere like store soner da for eksempel to ulike soner møtes. For det andre vil det være noe ulikt når det kommer til hvilke ressurser som befinner seg i området. Enkelte kyststater vil dermed ha større fordel av sine soner enn andre.

Hvordan konvensjonen er utformet kan både kritiseres og anerkjennes. Det at den økonomiske sonen har karakter av å være en sone *sui generis* har vist seg å være årsaken til flere ansente konfliktsituasjoner siden opprettelsen av sonen. At bestemmelsene ikke direkte gir svar på hvordan potensielle rettighetskonflikter skal løses, kan blant annet bidra til å underbygge forutberegneligheten for partene. I tillegg kan en slik løsning også bidra til at flere saker må opp for domstolen for avgjørelse, noe som imidlertid er prosesskrevende og har økonomiske sider.

Motsetningsvis bemerkes det at det eksisterer svært få saker som har vært oppe hos ITLOS. Det vises i den sammenheng til antall saker som har vært ført for domstolen etter dens etablering. Til nå har det totalt vært 29 saker som er blitt tatt opp til doms, noe som må anses som et svært beskjedent antall. Årsaken kan være at det sjeldent oppstår konflikt mellom kyststat og flaggstat. En annen årsak kan være at konfliktene ofte løses av partene seg i mellom. En tredje årsak kan være at partene får den bistanden de trenger for å oppklare konflikten gjennom en rådgivende tredjepart.

Vil en revidering av konvensjonen være oppklarende? En potensiell revidering eller presisering av konvensjonen vil bidra til å underbygge det som i utgangspunktet var ment ved utformingen av den. Da konvensjonen har som formål å harmonisere kyststatens og andre staters rettigheter og plikter i sonen ved å utforme generelle regler, bidrar konvensjonen til at partenes forventninger blir hensyntatt. En eventuell presisering av bestemmelsene vil kunne bidra til at formålet blir ivaretatt i mye mindre grad. Når det er sagt vil en eventuell revidering

av konvensjonen måtte anses som urealistisk da konvensjonen er en «pakkeløsning» - et slags kompromiss mellom statene.

Det observeres er at kyststaten er gitt relativt vidt spillerom når det kommer til å vedta interne lover og reguleringer. Av den grunn har kyststaten anledning til å vedta et omfattende og effektivt regelverk for de levende og ikke-levende ressursene i sonen. Imidlertid kan en slik adgang by på ulempe dersom kyststaten velger å ikke vedta en omfattende og effektiv regulering, som igjen bidrar til at reguleringen av ressursene i den økonomiske sonen er ufullstendig og mangelfull.

Flere stater har valgt å etablere en økonomisk sone utenfor sine landområdet, og det kan stilles spørsmål om reguleringene av disse også er tilstrekkelige. Da det er opp til statene hvordan de tolker konvensjonen, herunder hvor mye av myndighetsrommet kyststaten velger å benytte seg av, kan det resultere i at reguleringene er svært forskjellig fra land til land. Dette kan føre til en varierende bevaring og forvaltning av for eksempel det marine miljø, som ikke bare kan gå ut over kyststaten som sådan, men også hele det internasjonale marine miljøet. En slik ordning kan være nokså uheldig også i forhold til utnyttning og utforskning av havressursene.

Selv om internasjonal lov gir kyststatene adgang til å påberope seg suverene rettigheter i sine økonomiske soner, vil den gleden som kan utledes av disse være noe begrenset. Da fordelene avhenger av flere ulike faktorer, som har stor sammenheng med statenes interne utviklingsnivå, vil det være vanskelig å si eksakt hvilken fordel kyststaten vil ha ved utøvelsen av sine suverene rettigheter.

Oppsummert er det i hovedsak flaggstaten som har jurisdiksjon over eget skip i EEZ. Så langt forholder fartøyet seg til flaggstatens myndighet og havets friheter. Kyststatens jurisdiksjon- og håndhevelsesmyndighet aktiveres først når utnyttelsen og forvaltningen av de levende og ikke-levende ressursene i sonen kommer på banen. I den sammenheng er det kyststatens myndighet som gjelder. Det er tvistetilfeller konvensjonsbestemmelsene må prøves løst etter en harmonisering av de rettigheter som foreligger, sett i lys av øvrige plikter, hensyn og rimelighet. I tillegg må kyststaten må ha benyttet seg av sin myndighet til å regulere for at det skal være adgang til å håndheve. Yttergrensen for kyststatens håndhevingsmyndighet må avgjøres ut fra om kyststaten har benyttet seg av reguleringer som er i overensstemmelse med

artikkel 73 nr. 1. I så fall kan kyststaten iverksette håndhevingstiltak som framkommer av egne lover og forskrifter «in conformity with this Convention».

6 Kildeliste

Internasjonale konvensjoner og avtaler

- Statute of the International Court of Justice, 26. juni 1945 (ICJ-statuttene).
- Vienna Convention on the Law of Treaties, 23.mai 1969.
- The Convention on the Continental Shelf, 29. April 1958. Tredde i kraft 10. juni 1964.
- United Nation Convention on the Law of the Sea, 10 Desember 1982.
- Avtale om gjennomføring av bestemmelsene i De forente nasjoners havrettskonvensjon om bevaring og forvaltning av vandrende fiskebestander og langtmigrerende fiskebestander (Gjennomføringsavtalen), 10. desember 1982.
- International Convention for the Prevention of Pollution from Ships, (MARPOL) as modified by the Protocol of 1978 relating therto (MARPOL 73/78), vedtatt 2. november 1973, trådte i kraft 12. oktober 1983.

Forarbeider

- Myron H. Nordquist, *United Nations Convention on the Law of the Sea 1982 – A Commentary*, “Virginia Commentary”, UNCLOS Commentary Online (Brill) 1989.

Internasjonal rettspraksis

- The Permanent Court of Arbitration , *Maritime Boundary Dispute (Norway v. Sweden)*, Award of the Tribunal, The Hague, 23 October 1909.
- The Permanent Court of Arbitration , «*The North Atlantic Coast Fisheries*» Case (Great Britain v. United States), Award of the Tribunal, The Hague, 7 September 1910.
- International Court of Justice, *North Sea Continental Shelf (Federal Republic of Germany v. Denmark; Federal Republic of Germany v. The Netherlands)*, Judgement of 20 February 1969.

- International Court of Justice, *Continental Shelf* (Tunisia v. Libya) case, Judgement of 24 February 1982.
- The International Court of Justice, *Libyan Arab Jamahiriya v. Malta*, Judgement of 3 June 1985.
- The International Tribunal of the Law of the Sea, *The M/V «Saiga» (No.2) Case*, (Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea), Judgement of July 1999.
- The International Tribunal for the Law of the Sea, *The «Tomimaru» Case*, (Japan v. Russian Federation), case no. 15. Judgement of 6. august 2007
- International Court of Justice, *Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Columbia)*, Judgement, 2012.
- The International Tribunal of the Law of the Sea, *The M/V «Virginia G» Case*, (Panama v. Guinea-Bissau), case no. 19, Judgement of 14 April 2014.
- The Permanent Court of Arbitration , *The 'Arctic Sunrise' Arbitration* (Netherlands v. Russia), Case No. 2014-02, 14 August 2015.
- HR-2019-282-S
- The International Tribunal for the Law of the Sea, *The M/V «Norstar» (No. 25) Case* (Panama v. Italy), Judgement of 10 April 2019.
- The International Tribunal for the Law of The Sea, *The M/T «San Padre Pio» (No. 27) Case* (Switzerland v. Nigeria), Order of 6 July 2019.

Litteratur

- Churchill, R.R, and Lowe, A.V, *The law of the Sea*, third edition, Manchester University Press, Oxford 1999.

- Fitzpatrick, Deirdre, Anderson, Michael (edited), *Seafarers' Rights*, Oxford University Press, Oxford, 2005.
- Klein, Natalie, *Maritime Security and the Law of the Sea*, Oxford University Press, Oxford, 2011.
- Lowe, Vaughan, *International Law*, Oxford University Press, New York, 2007.
- Molenaar, Erik Jaap, *Coastal State Jurisdiction over Vessel-Source Pollution*, Kluwer Law International, The Hague, The Netherlands, 1998.
- Ruud, Morten og Ulfstein, Geir, *Innføring i folkerett*, fjerde utgave, Universitetsforlaget, Oslo 2011.
- Ruud, Morten og Ulfstein, Geir, *Innføring i folkerett*, femte utgave, Universitetsforlaget, Oslo 2018.
- Ruud, Morten, Ulfstein, Geir og Fauchald, Ole Kristian, *Utvalgte emner i folkeretten*, Tano Aschehoug, Otta 1997.
- Rothwell, Donald R. and Stephens, Tim, *The International Law of the Sea*, second edition, Hart Publishing Ltd., Oxford 2016.
- Rothwell, Donald R., Oude Elferink, Alex G., Scott, Karen N., and Stephens, Tim, *The Oxford Handbook of the Law of the Sea*, first edition Oxford University Press, Oxford 2015.
- Tanaka, Yoshifumi, *The International Law of the Sea*, Third Edition, Cambridge University Press, Cambridge 2019.
- Waallace, Rebecca M.M, Martin-Ortega, Olga, *International Law*, sixth edition, Thomson Reuters Ltd, London 2009.

- Walker, George K (general editor), *Definition for the Law of the Sea: Terms Not Defined by the 1982 Convention*, Martinus Nijhoff Publishers, Boston, 2012.
- Wolfe, James Hastings, *Modern International Law An Introduction to the Law of Nations*, New Jersey, 2002.

Artikler og annen litteratur

- Franckx, Erik. "Vessel-source Pollution and Coastal State Jurisdiction: General Framework.", *South African Yearbook of International Law*, 24 (1999), p. 1-34. HeinOnline.
- Bardin, Anne, «Coastal State Coastal State's Jurisdiction over Foreign Vessels», *Pace International Law Review*, Volume 4 Issue 1, Article 2, (2002) s. 1-50
- Sage, Bénédicte, «Precautionary Coastal States' Jurisdiction», Faculty of Law, University of College Cork, Ireland, (2006) s. 358-387. HeinOnline,
- United Nations, The Law of the Sea, «Marine Scientific Research: A revised guide to the implementation of the relevant provisions of the United Nations Convention on the Law of the Sea», New York 2010, s. 1-71.
- Efthymios D. Papastavridis, «Crimes at Sea: A Law of the Sea Perspective», Hague Academy of International Law, Boston (2014) s. 3-52. Brill.
- The International Tribunal for the Law of the Sea, «Request for an Advisory Opinion Submitted by the Sub-Regional Fisheries Commission», *SRFC Advisory Opinion*, Case No. 21, Advisory Opinion of 2 April 2015, s. 4-70.
- Goodman, Camille, «Rights, Obligations, Prohibitions: A Practical Guide to Understanding Judicial Decisions on Coastal State Jurisdiction Over Living Resources in the Exclusive Economic zone», *The International Journal of Marine and Coastal Law*, Volume 33 Issue 3, (2018) s. 558–584. Brill.

- Mossop, Joanna, "Protecting Marine Biodiversity on the Continental Shelf beyond 200 nautical miles", *Victoria University of Wellington Legal Research Papers*, Volume 8 Issue No. 2, (2018) s. 283-302.

- Black, James Andrew, "A New Custom Thickens: Increased Coastal State Jurisdiction within Sovereign Waters", *Boston University International Law Journal*, Volume 37, no. 2, (2019) s. 355-394. HeinOnline.

- Testa, David, "Comments on Coastal and Flag State Jurisdiction in the M/T «San Padre Pio» Dispute", *Blog of the European Journal of International Law* (3 September 2019). EJIL-TALK

- The International Tribunal for the Law of the Sea, The M/T "San Padre Pio" (The Swiss Confederation v. The Federal Republic of Nigeria), Case No. 27, "Statement in response of the Federal Republic of Nigeria to the request for the prescription of provisional measures of the Swiss confederation", *Written Proceedings*, (17 June 2019) s. 1-32.

- The International Tribunal for the Law of the Sea, Oral Proceedings, The M/T «San Padre Pio» Case, President Jin-Hyun Paik Presiding, (Friday, 21 June 2019, at 3. p.m.) s. 1-33.

- Permanent Court of Arbitration, "Contribution of the Permanent Court of Arbitration to the Report of the United Nation Secretary-general on Oceans and The Law of the Sea", *PCA Publishes Contribution to 2020 Report of United Nations Secretary-General on Oceans and the Law of the Sea* (10 June 2020) s. 1-9.

- The M/V «Saiga» (No.2) Case (Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea), ITLOS Judgement, Separate Opinion of Judge Nelson, s. 116-125.

- The M/V «Saiga» (No.2) Case (Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea). ITLOS Judgement, Separate Opinion of Judge Vukas, s. 140-153.

- The M/V «*Saiga*» (No.2) Cas (Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea). ITLOS Judgement, Separate Opinion of Judge Laing, s. 154-194.
- ‘*Arctic Sunrise*’ Case (Netherlands vs. Russian Federation), Provisional Measures Order, Case no. 22, ITLOS Order, Joint Separate Opinion of Judge Wolfrum and Judge Kelly, s. 356-261.
- ‘*Arctic Sunrise*’ Case (Netherlands vs. Russian Federation), Provisional Measures Order, Case no. 22, ITLOS Order, Dissenting Opinion of Judge Golitsyn, s. 278-290.
- The M/T «San Padre Pio» Case (Switzerland v. Nigeria), Case No. 27, Provisional Measures, Order, Declaration of Judge Kittichaisaree, s. 1-3.

Nettsider

- Benum, Edgeir, Norgeshistorie.no. «Da havretten femdoblet Norge», Hentet fra <https://www.norgeshistorie.no/oljealder-og-overflod/1938-da-havretten-femdoblet-norge.html>. Publisert 25. november 20 – Sist endret 3. november 2020 [hentet 30.09.2020]
- Nærings- og fiskeridepartementet, Regjeringen.no, «Havrettskonvensjonen», <https://www.regjeringen.no/no/tema/mat-fiske-og-landbruk/fiskeri-og-havbruk/1/fiskeri/internasjonalt-fiskerisamarbeid/internasjonalt/havrettskonvensjonen/id445763/>, u.å., sist oppdatert 11.02.2014 [hentet 29.09.2020]

